

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ ในบทนี้จะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1.สรุปผลการวิจัย

1.1.สรุปผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

1.2.สรุปผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ

2.อภิปรายผลการวิจัย

2.1.อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

2.2.อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ

3.ข้อเสนอแนะทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาและกรรมวิธีของช่างปั้นปูน ด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านคติความเชื่อและขนบนิยมตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ

ขอบเขตในการวิจัย คือ การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาและกรรมวิธีของช่างปั้นปูน ด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น จำนวน 13 คนและนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ ชั้นปีที่ 3 ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 223 คน

การเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และแบบสอบถามสำหรับนักศึกษาศิลปศึกษา ได้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในส่วนของแบบสอบถามทดลอง ใช้และหาค่าความเที่ยงจากสูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.918 และ 0.875

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การคำนวณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC+; Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ (alpha coefficient) ค่าร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังที่นำเสนอผลการวิเคราะห์และสรุปผลได้ดังนี้

1.สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการแบ่งออก 2 ส่วน แต่ละส่วนแบ่งเป็น 3 ตอนคือ

1.1.ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้น ในด้านต่อไปนี้

- 1.ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย
- 2.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปกรรม
- 3.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์
- 4.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน
- 5.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปวัฒนธรรม
- 6.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริม การอนุรักษ์และบทบาทของสถาบันการศึกษาต่อศิลปะปูนปั้นไทย

2.2. ผลจากการสอบถามนักศึกษาศิลปศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้านต่อไปนี้

- 1.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปกรรม
- 2.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์
- 3.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน

4.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปวัฒนธรรม

5.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นไทย ในบทบาทต่างๆเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการส่งเสริมคุณค่า

1.1.ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น การศึกษาของผู้เชี่ยวชาญระดับประถมศึกษา ร้อยละ 15.4 ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 7.7 และระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 76.9 อาชีพครูช่างปูนปั้น ร้อยละ 30.7 อาจารย์ผู้สอนวิชาประติมากรรม ร้อยละ 30.7 นักวิชาการ ร้อยละ 23.7 อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะประจำชาติ ร้อยละ 15.4 อาจารย์ผู้สอนวิชาปูนปั้นระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 15.4 อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะประจำชาติ ร้อยละ 7.7 อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะศึกษา ร้อยละ 7.7 และอาจารย์ผู้สอนวิชาสถาปัตยกรรมไทย ร้อยละ 7.7

ประสบการณ์ทำงานปูนปั้น เป็นงานวิชาการ ร้อยละ 38.5และงานสร้างงานปูนปั้น ร้อยละ 53.8 ส่วนการเผยแพร่ความรู้งานปูนปั้นโดยการเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษตามสถานที่ต่างๆร้อยละ46.2 กรรมการตัดสินงานประกวดปูนปั้นของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร้อยละ 38.5 กรรมการดำเนินการจัดงานปูนปั้นของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร้อยละ 23.1 แต่งหนังสือประติมากรรมไทย บทความและงานวิจัยเกี่ยวกับปูนปั้น ร้อยละ 38.5 และการเผยแพร่ความรู้ทางโทรทัศน์ ร้อยละ 15.4

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้น

เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย เป็นศิลปะประเภทประติมากรรมตามแนวประเพณีของไทยเพื่อประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมตามวัดหรือวัง ซึ่งเป็นกรรมวิธีทางศิลปะที่สำคัญและมีวิวัฒนาการของวัสดุ การค้นคว้าวัสดุใกล้ตัวมาใช้ งานปูนปั้นโบราณที่สวยงาม ได้แก่ ปูนปั้นวัดนางพญา จังหวัดสุโขทัย วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดเพชรบุรี และวัดไผ่ จังหวัดลพบุรี ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเป็นศิลปะไทยที่มีคุณค่ามาก ในด้านต่างๆได้แก่ด้านความงาม ด้านการคิดค้นเทคนิค วัสดุและการใช้งาน ด้านรูปแบบและการจัดองค์ประกอบ ด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์

คุณค่าทางด้านศิลปกรรม ศิลปะปูนปั้นเกี่ยวข้องกับหลักการทางประติมากรรมที่เป็นวัสดุที่สามารถแสดงออกได้เช่นเดียวกับศิลปะอื่นๆ และมีความสัมพันธ์กับสถาปัตยกรรม โดยใช้หลักการศิลปะและการจัดองค์ประกอบศิลปะทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องสีจะปรากฏบางในบางครั้ง รูปแบบที่ปรากฏในงานปูนปั้นจะเป็นลวดลายต่าง ๆ รูปทรงต่างๆ ที่เป็นรูปคน เทวดา กิณี

นอกจากนี้งานปูนปั้นยังเกี่ยวข้องกับความงามหรือสุนทรียภาพ ความงามในงานปูนปั้นเกิดจากการ ออกแบบ จัดองค์ประกอบ สัดส่วน จังหวะ ช่องไฟ จุดเด่น ความประณีต สีของเนื้อปูน ความงาม ของปูนปั้นงามที่ลวดลาย การถ่ายทอดความรู้สึกของศิลปิน การจัดวางอย่างประสานกลมกลืน ส่วนความรู้สึกในการชมจะเกิดความเพลิดเพลิน ความแปลกหรือความไม่ซ้ำของผลงาน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ของผู้ชม

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงยุคสมัยของศิลปะยุคต่างๆ โดยศึกษาเปรียบเทียบจากรูปแบบ ลวดลาย รูปแบบและเทคนิควิธีการ จัดเป็นหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ศิลป์ที่สำคัญสามารถยืนยันประวัติศาสตร์ แสดงอิทธิพลของศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น จิตรกรรม งานประดับมุก ประดับกระจก การลงรักปิดทอง นาฏศิลป์หรือสถาปัตยกรรม ฯ แสดง อิทธิพลของศิลปะชนชาติอื่น ๆ โดยศึกษาจาก รูปแบบ ลวดลายและวัสดุ และแสดงสกุลช่างจาก สูตรปูนปั้น ส่วนผสม กรรมวิธี การออกแบบหรือลีลาการปั้น

คุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงความสามารถและ ภูมิปัญญาของผู้สร้างจัดเป็นภูมิปัญญาในการค้นหา ทดลองสูตรปูนปั้นและวัสดุหาง่ายมีการปรับใช้ วัสดุในท้องถิ่น นำมาทดลองสูตรส่วนผสมที่คงทนเหมาะสมกับนำมาใช้แสดงออกทางทัศนศิลป์ โดยเฉพาะการใช้แก้ปัญหาพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรมได้อย่างเหมาะสมและเป็นการเพิ่มคุณค่าให้ สถาปัตยกรรมนั้น รวมถึงภูมิปัญญาในการสอดแทรกแสดงความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมาก ทั้งคติความเชื่อและคำสอนของพุทธศาสนาในรูปของปริศนาธรรม หรือรูปทรงแปลกๆ และเรื่องราวต่างๆ เช่น การปั้นภาพล้อการเมือง

คุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม ศิลปะปูนปั้นเป็นวัฒนธรรมไทยซึ่งถ่ายทอดหรือเป็น ตัววัดเจริญของวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคม สามารถจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน แต่ละชนชาติและแต่ละยุคสมัย จากสูตรส่วนผสม กรรมวิธีการสร้างงาน รูปแบบหรือแบบฉบับของการแสดงออก ส่วนพัฒนาการทางด้านวัสดุ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตปูนแต่กลับเสื่อมลงทางด้านความงาม

คุณค่าทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม คติความเชื่อที่ปรากฏในงานปูนปั้นมี คติความเชื่อของพุทธศาสนา การใช้ประดับตกแต่งและสร้างศิลปกรรมของพุทธศาสนา เพื่อเป็น พุทธบูชา ส่วนขนบนิยมคือแบบแผนการศึกษาฝึกหัดและการสร้างงานมีกระบวนการ ประกอบด้วย การออกแบบ การวางโครงสร้าง การเตรียมปูน การปั้นโคลนและการปั้นรายละเอียด โดยลายที่ นิยมใช้ฝึกหัดก่อน คือ ลายกระจัง ประจำยามและกระหนกต่าง ๆ การศึกษาฝึกหัดและการสร้าง งานเป็นกระบวนการที่เป็นระบบแต่ไม่ตายตัว

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสนับสนุน การส่งเสริม การอนุรักษ์ และบทบาทของสถาบันการศึกษาต่อศิลปะปูนปั้นไทย มีความคิดเห็นว่าในสถาบันการศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนปูนปั้นไว้ในบทเรียนหรือหลักสูตร โดยทั่วไปควรให้ความรู้พื้นฐานประวัติความเป็นมาหรือการอนุรักษ์ ถ้าต้องการให้ความสำคัญอาจให้มีการทดลองปฏิบัติและควรส่งเสริมให้มีการนำไปประยุกต์ใช้งาน ในการจัดการเรียนการสอนสามารถจัดได้ ทั้งระดับรายวิชา โปรแกรมวิชา ระดับปริญญาตรีหรือสายอาชีพ ทั้งนี้ควรจัดการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ สำหรับสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคควรมีส่วนในการอนุรักษ์ การดูแลรักษา การเฝ้าระวังและการให้ความรู้กับคนในท้องถิ่น ส่วนเยาวชนของชาติควรมีบทบาทต่องานปูนปั้นโดยการไม่ทำลาย และควรมีความรู้พื้นฐาน โดยที่ครอบครัวและสถาบันการศึกษาควรมีส่วนในการส่งเสริมให้กับเยาวชน นอกจากนี้สถาบันที่ควรมีส่วนในการอนุรักษ์และส่งเสริมงานปูนปั้น คือ กรมศิลปากร ศูนย์วัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และสถาบันการศึกษา ต้องอนุรักษ์ จัดกิจกรรมที่ เผยแพร่ และควรมีองค์การที่ให้การสนับสนุนศิลปะปูนปั้น

1.2. ผลจากการสอบถามนักศึกษาศิลปศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนนักศึกษาชายร้อยละ 58.3 และนักศึกษาหญิง ร้อยละ 41.7 นักศึกษามีอายุช่วง 19 ถึง 30 ปี อายุ 19 ปี ร้อยละ 1.4 อายุ 20 ปี ร้อยละ 20.9 อายุ 21 ปี ร้อยละ 41.7 อายุ 22 ปี ร้อยละ 17.1 อายุ 23 ปี ร้อยละ 9.5 อายุ 24 ปี ร้อยละ 5.2 อายุ 25 ปี ร้อยละ 2.8 อายุ 26 ปี ร้อยละ 0.9 และอายุ 30 ปี ร้อยละ 0.5

นักศึกษามีความถนัดศิลปะในสาขาจิตรกรรม ร้อยละ 72 สาขาประติมากรรมร้อยละ 25 สาขาภาพพิมพ์ร้อยละ 17 และสาขาออกแบบต่างๆ ร้อยละ 17

นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นหรือไม่ ไม่ได้รับ ร้อยละ 19.9 และได้รับความรู้ ร้อยละ 80.1 โดยแหล่งความรู้ต่างๆ ได้แก่ รายการวิทยุร้อยละ 1.9 รายการโทรทัศน์ 41.7 การชมนิทรรศการ ร้อยละ 14.7 การอ่านหนังสือ ร้อยละ 35.5 การฟังบรรยายร้อยละ 7.1 การไปทัศนศึกษาสถานที่ต่างๆ ร้อยละ 33.2 แหล่งอื่นๆ ได้แก่ การเรียนในสถาบัน การชมการประกวด การชมวิธีการปั้นปูนและการพูดคุยกับศิลปินปูนปั้น ร้อยละ 10.4

นักศึกษามีประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นไทย ในชั้นศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 49.3 ชั้นศึกษาปูนปั้นตามแหล่งโบราณสถานร้อยละ 19.9 ชั้นดูงานการปั้นปูน ร้อยละ 12.3 และชั้นปฏิบัติงานปูนปั้นร้อยละ 18.5

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้าน

คุณค่าทางด้านศิลปกรรม พิจารณารวมทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย แต่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งในข้อที่ 1. ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงถึงความละเอียดประณีตของงานศิลปกรรมไทย ข้อที่ 11. งานปูนปั้นไทยมีความอ่อนช้อย นุ่มนวล ที่เกิดจากการจัดศิลปะธาตุ (Element of Art) ได้เหมาะสมลงตัว ข้อที่ 13. ความงามของศิลปะปูนปั้นเกิดจากรูปทรงที่มีปริมาตร ทำให้เกิดมิติจริงที่รับรู้ได้

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ รวมทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย แต่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ ข้อที่ 1. งานปูนปั้นไทยในยุคสมัยต่างๆทำให้เห็นถึงความเป็นมาของศิลปะ

คุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน รวมทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย

คุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม รวมทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ข้อที่ 8. ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรมของชาติ ข้อที่ 7. งานปูนปั้นไทยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของศิลปกรรมไทย ข้อที่ 6 ผลงานปูนปั้นไทยมีความแตกต่างจากปูนปั้นของชาติอื่นๆ และข้อที่ 9. ศิลปะปูนปั้นไทยมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของวัฒนธรรม

คุณค่าทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม รวมทุกข้อมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย แต่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในข้อที่ 1. งานปูนปั้นประดับศาสนาสถาน เป็นผลจากคติความเชื่อ เลื่อมใส ศรัทธาต่อพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นไทย ในบทบาทต่างๆเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการส่งเสริมคุณค่า

ในฐานะนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ เรื่องบทบาทของสถาบันราชภัฏในการส่งเสริมและการอนุรักษ์ศิลปะปูนปั้นไทย โดยรวมมีความเห็นว่าสถาบันราชภัฏควรมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน การให้ความรู้ทั้งการจัดนิทรรศการ ทักษะศึกษา บรรยาย สาธิตหรืออบรม รวมถึงการสนับสนุน รมรงค์หรือชี้แสดงถึงคุณค่าหรือการอนุรักษ์ศิลปะปูนปั้นไทย และเรื่องส่งเสริมให้เพื่อนนักศึกษาในสถาบันตระหนักถึงคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย โดยรวมมีความคิดเห็นควรส่งเสริมด้วยการบอก แนะนำหรือชี้้นำให้ความรู้ ความสำคัญ คุณค่าและความงามศิลปะปูนปั้น รวมถึงการจัดทัศนศึกษา การดูงาน การบรรยาย การสาธิตและการหาข้อมูลมาเผยแพร่เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นไทย

ในฐานะนักศึกษาศิลปศึกษาในเรื่องหลักสูตรศิลปศึกษาสถาบันราชภัฏ กับการให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องศิลปะปฐมน โดยรวมมีความคิดเห็นว่าจะทำเป็นรายวิชาศิลปะปฐมนไทย หรือโปรแกรมวิชาศิลปะปฐมนไทย โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นปฏิบัติ การจัดดูงานหรือทัศนศึกษาในสถานที่มีปฐมนและการจัดวัสดุการเรียนให้พร้อม และเรื่องแนวการสอนเพื่อปลูกฝังทัศนคติแก่นักเรียนให้เห็นคุณค่าศิลปะปฐมนไทย โดยรวมมีความคิดเห็น แนวการสอนต้องมีการสร้างความตระหนักคุณค่าหรือความสำคัญ โดยให้ความรู้ทั่วไป การนำไปทัศนศึกษา การดูงาน การปฏิบัติงานปฐมน รวมถึงการหาสื่อ เช่น ภาพปฐมนมาให้แก่นักเรียนได้ดู หรืออาจจะเชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายหรือสาธิต

ในฐานะเยาวชนของชาติ เรื่องวิธีการอนุรักษ์และสงวนรักษางานปฐมนของท้องถิ่นและชาติของตนเอง โดยรวมมีความคิดเห็นว่าการดูแลรักษางานปฐมนให้คงสภาพเดิม โดยไม่ทำลาย ไม่จับต้องหรือบำรุงรักษาส่วนที่ชำรุด นอกจากนี้ควรให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องปฐมนไทยในด้านต่างๆ ทั้งกระบวนการอนุรักษ์รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมอนุรักษ์ปฐมน การจัดทำพิพิธภัณฑ์ การจัดการประกวดและการเป็นหูเป็นตาให้แก่เจ้าหน้าที่ในการรักษาโบราณสถานที่มีงานปฐมนของท้องถิ่น และเรื่องสถาบันต่างๆกับวิธีการในการอนุรักษ์เผยแพร่ศิลปะปฐมนไทย โดยรวมมีความคิดเห็นเห็นว่า ทุกสถาบันควรมีส่วนร่วมในการปลูกฝัง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา สถาบันราชภัฏต่างๆ สถาบันศิลปะต่างๆ กรมศิลปากร สถาบันที่สอนทางศิลปะ สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันครอบครัว และภาครัฐบาลและเอกชนต้องร่วมมือกันเผยแพร่ให้ความรู้ จัดนิทรรศการ หรือกิจกรรมอนุรักษ์งานปฐมนต่างๆ

2. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาคุณค่าศิลปะปฐมนไทยมุ่งศึกษาทางด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปฐมน ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

2.1. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปฐมนไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปฐมน

2.1.1. สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญงานปฐมน

สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญงานปฐมน ปรากฏว่าเป็นเพศชายทั้งหมด การศึกษาผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญงานปฐมนได้รับปริญญา

กิตติมศักดิ์ในระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต 2 ท่าน ระดับปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต 1 ท่าน มีรายละเอียด คือ ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 15.4 ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 7.7 และระดับอุดมศึกษา 76.9 ส่วนด้านอาชีพของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักและอาชีพรอง ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่สัมภาษณ์บางท่านอาจจะดำรงอาชีพใดเป็นหลัก อาชีพส่วนใหญ่ของช่างปูนปั้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอาชีพ คือ ช่างปูนปั้น อาจารย์หรือวิทยากรในสถาบันการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น บางท่านจะประกอบทั้งสองอาชีพ โดยมีรายละเอียด คือ เป็นครูช่างปูนปั้น ร้อยละ 30.7 อาจารย์ผู้สอนวิชาประติมากรรม ร้อยละ 30.7 นักวิชาการ ร้อยละ 23.1 อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะประจำชาติ ร้อยละ 15.4 อาจารย์ผู้สอนวิชาปูนปั้นระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 15.4 อาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะประจำชาติ ศิลปะศึกษาและสถาปัตยกรรมไทยรายการละ ร้อยละ 7.7 เรื่องประสบการณ์ทำงานปูนปั้น ส่วนใหญ่ประสบการณ์ทำงานปูนปั้นในการสร้างงานปูนปั้นบางท่านมีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิชาการควบคู่ด้วย มีรายละเอียด คือ เป็นงานวิชาการ ร้อยละ 38.5 และงานสร้างงานปูนปั้น ร้อยละ 53.8 ส่วนเรื่องการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปูนปั้นโดยการเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษตามสถานที่ต่าง ๆ ร้อยละ 46.2 กรรมการตัดสินงานประกวดปูนปั้นของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร้อยละ 38.5 กรรมการดำเนินการจัดงานปูนปั้นของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ร้อยละ 23.1 แต่งหนังสือประติมากรรมไทย ร้อยละ 7.7 และการเผยแพร่ความรู้ทางโทรทัศน์ ร้อยละ 15.4

จากสถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น มีความหลากหลายทั้งอาชีพที่แต่ละท่านจะมีอาชีพมากกว่าหนึ่งอาชีพ เนื่องจากในสภาพปัจจุบันอาชีพช่างปูนปั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะทำเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องประกอบอาชีพอื่นควบคู่ด้วย ซึ่งส่งผลต่อการสร้างสรรค์งานปูนปั้นที่จะทำด้วยใจที่พร้อมจะสร้างสรรค์มากกว่าการทำเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ (ทองร่วง เอมโอษฐ์, สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2541) ส่วนประสบการณ์ในการทำงานปูนปั้นปรากฏประสบการณ์ทั้งสองลักษณะคือ งานวิชาการและงานสร้างงานปูนปั้น ซึ่งเป็นผลต่อข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ เพราะผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความสามารถทั้งในเชิงทฤษฎี การเรียนการสอน เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นและมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ประกอบข้อมูลที่ไต่ถามถึงความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นอย่างแท้จริง คือ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีการเผยแพร่ความรู้ความสามารถที่หลากหลายประเภทงานและหลายสื่อทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ จึงเห็นได้ว่าผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นที่แสดงความคิดเห็นในเรื่องคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยมีความรู้ ความสามารถเป็นที่เผยแพร่และยอมรับในวงการศิลปะ

2.1.2.ทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเรื่องคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย แบ่งออกได้ ดังนี้

1.ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย

จากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีการถามนำก่อนเข้าสู่เรื่องคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทั้ง 5 ด้าน เพื่อเป็นการดูเจตคติและปฏิกิริยาของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น ประกอบกับลักษณะคำถามที่เป็นการเปิดกว้างสำหรับการกำหนดคุณค่าของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นแต่ละท่าน ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่นึกถึงศิลปะปูนปั้นว่าเป็นประติมากรรมตามแนวประเพณีไทย เป็นการประดับประดาตกแต่งสถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นที่ปรากฏจะมีการใช้งานแบบประเพณี รูปแบบที่มีหลักการกำกับ และความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าศิลปะแขนงนี้เป็นศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าศิลปะปูนปั้นที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าศิลปะปูนปั้นเป็นศิลปะไทยที่มีเอกลักษณ์มายาวนาน ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าศิลปินผู้สร้างหรือผู้ทำว่าเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนไหว ช่างสังเกต ชอบศิลปะ และรักธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าศิลปินผู้สร้างศิลปะปูนปั้นก็มีส่วนสำคัญเป็นต้นกำเนิดของศิลปะทั้งหมด ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นเป็นมรดกที่เป็นเทคโนโลยีบวกกับสุนทรียะของบรรพบุรุษ แสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยเป็นมรดกซึ่งมีลักษณะเป็นการสืบทอด เช่นเดียวกับความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่ แต่ในส่วนเทคโนโลยีบวกกับสุนทรียะ น่าจะมีความหมายถึง เรื่องของวัสดุที่มีการทดลองคิดค้นมาใช้สร้าง และแสดงออกเป็นงานศิลปะหรือสุนทรียะเท่ากับเป็นการมองว่า เป็นศิลปะด้วยกรรมวิธีจากวัสดุและการเป็นศิลปะจากที่มีมานาน ส่วนผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความคิดเห็นไปถึงจังหวัดเพชรบุรี อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันศิลปะปูนปั้นที่ปรากฏในประเทศทุกภูมิภาคในปัจจุบันจะเป็นผลงานของช่างเพชรบุรี ซึ่งภายในจังหวัดเพชรบุรีเป็นเมืองที่ให้ความสำคัญและการสืบทอดศิลปะแขนงนี้ อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง (สัมฤทธิ์ ทองเถื่อน, 2537:3)

ในเรื่องของผลงานปูนปั้นที่ประทับใจ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่ประทับใจกับงานปูนปั้นในลำดับมากไปหาน้อย ดังนี้ งานปูนปั้นวัดนางพญา จังหวัดสุโขทัย วัดเขานันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี ปูนปั้นในสมัยอยุธยา และวัดไลย์ จังหวัดลพบุรี ตามลำดับ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านเห็นว่า ศิลปะที่สวยงามจะแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มงานปูนปั้นสุโขทัยและกลุ่มงานปูนปั้นเพชรบุรี ซึ่งงานปูนปั้นในจังหวัดเพชรบุรีส่วนใหญ่จะเป็นปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนปลาย แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นจะประทับใจกับงานปูนปั้นสมัยสุโขทัยและอยุธยา แต่ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่ามี ความประทับใจกับงานปูนปั้นอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นผลงานเก่าหรือใหม่ ในเรื่องนี้ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นที่เป็นนักวิชาการจะให้ความคิดเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยสมัยสุโขทัยเปรียบเหมือนศิลปะในยุคคลาสสิก คือ มีความงาม

พอเหมาะด้วยการจัดวางที่มีช่องว่างลงตัว ต่างจากงานปูนปั้นของเพชรบุรีที่มีการประดับประดาอย่างอลังการเต็มไปด้วยองค์ประกอบของลวดลาย ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นที่เป็นนักวิชาการจึงมองว่าเปรียบเหมือนศิลปะในยุคใกล้เสื่อมสูญ เช่น ศิลปะในยุคบาโรคของยุโรป แต่ในความสวยงามของปูนปั้นเพชรบุรี ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นที่มีอาชีพหลักเป็นช่างปั้นปูนแสดงความคิดเห็นว่างานปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรีแสดงความสามารถของช่างที่แสดงออกได้อย่างเต็มที่

ในเรื่องของคำอธิบายศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นศิลปะไทยอย่างแน่นอน ส่วนให้คำอธิบายนี้ประเด็นย่อยแตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนหนึ่ง มองที่วัสดุปูนปั้นที่มีลักษณะแบบไทยใช้เป็นกรรมวิธีสร้างประติมากรรมต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นอีกส่วนหนึ่งมองที่ผลงานที่ปรากฏคือการใช้ประดับสถาปัตยกรรมและพระพุทธรูปต่างๆ และความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นถึงการเป็นเอกลักษณ์การเป็นต้นแบบของลวดลายไทย ซึ่งเป็นความคิดเป็นที่สนับสนุนว่าศิลปะแขนงนี้เป็นศิลปะปูนปั้นไทยอย่างเด่นชัด ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นที่ประเด็นของการสืบทอดมานานจนยอมรับว่าเป็นศิลปะไทย และความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าความเป็นจุดรวมของความเก่งของช่างไทย ซึ่งเป็นประเด็นส่วนน้อยแต่ยังแสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นเป็นศิลปะไทยด้วยส่วนดีต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

ในเรื่องของคุณค่าเป็นการถามเพื่อเข้าสู่คุณค่าในด้านต่างๆ ที่เป็นกรอบของการวิจัย โดยที่ผู้เชี่ยวชาญด้านงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าคุณค่าปูนปั้นไทยมีคุณค่ามาก โดยที่มีคุณค่าในด้านต่างๆ ตามคำร้อยละมากไปหาน้อย คือ ด้านความงาม ด้านการคิดค้นวัสดุ ด้านรูปแบบและการจัดองค์ประกอบ ด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ตามลำดับ ส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงคุณค่าของการบอกเรื่องราวหรือการสร้างคติธรรม และการเป็นมรดกทางความคิด ซึ่งเป็นคุณค่าอย่างหนึ่งในคุณค่าทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ด้านศิลปวัฒนธรรม ตามกรอบแนวคิดคุณค่าของการวิจัยครั้งนี้ เมื่อดูคุณค่าที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นกล่าวถึงทั้งหมดเมื่อพิจารณาโดยรวมจะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับคุณค่าที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบคำถามในการวิจัยทุกด้าน ผู้วิจัยจึงดำเนินการสัมภาษณ์คุณค่าในด้านต่างๆ ต่อไป

2. จากคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านศิลปกรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมในด้านนี้ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่าคุณค่าปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ในเรื่องความเกี่ยวข้องกับศิลปะปูนปั้นไทยกับศิลปะโดยทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับศิลปะโดยทั่วไป แต่จะมีรายละเอียดแตกต่างกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเกี่ยวข้องกับหลักประติมากรรม การเป็นวัสดุที่สามารถแสดงออกได้เช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่นๆ และมีความสัมพันธ์กับสถาปัตยกรรม แต่ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาอยู่ที่รูปแบบเป็นหลักคือ มองความเกี่ยวข้องกับ ความผสมผสานรูปแบบศิลปะต่างๆ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการออกแบบจากผสมผสานทางความคิดจนเกิดเป็นงานปูนปั้นเป็นความเกี่ยวข้องกับศิลปะ ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นถึงเรื่องหลักการศิลปะพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทัศนศิลป์ทุกประเภทต้องอาศัยหลักการพื้นฐานนี้

ในเรื่องความสำคัญของศิลปะปูนปั้นกับศิลปะไทย เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่า มีความสำคัญกับศิลปะไทยที่ใช้สร้างงานประติมากรรมประเภทต่างๆ ด้วยวัสดุที่คงทนและมีมานาน ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่ามีมีความสำคัญ เพราะเรื่องคติความเชื่อทางศาสนา สมมติเทพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นนั้นใช้สร้าง ศิลปกรรมของศาสนาเป็นหลัก จึงมีความสำคัญกับศิลปะไทยที่เป็นศิลปะเกี่ยวข้องกับศาสนา ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งก็เป็นประเด็นของการสร้างศิลปกรรมปูนปั้นที่มีมานาน ไม่แตกต่างกับความคิดเห็นส่วนใหญ่

ในเรื่องหลักการทางศิลปะที่ใช้สร้างงานปูนปั้นนั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การสร้างงานปูนปั้นใช้หลักการศิลปะและองค์ประกอบทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องสีต่างๆ จะปรากฏบางครั้ง แสดงให้เห็นว่า การใช้หลักการศิลปะมีความจำเป็นต่อการสร้างงานปูนปั้น ส่วนเรื่ององค์ประกอบศิลป์ก็มีความจำเป็นและปรากฏให้เห็นทุกอย่าง แต่ที่ไม่มีเรื่องสีเด่นชัดเพราะลักษณะของวัสดุปูนปั้นที่มีสีขาวหรือเหลืองอ่อนซึ่งมีความสวยงาม ช่างปั้นปูนเห็นว่ามี ความงาม อยู่แล้วโดยไม่ต้องเติมสีอื่นๆ แต่การลงรักปิดทอง ตัดกระจก ก็เป็นการเพิ่มคุณลักษณะและความเด่น สร้างให้เกิดความประทับใจอีก (บัวไทย แจ่มจันทร์, 2530 : 60 ; สันติ เล็กสุขุม, 2538 : 64) ส่วนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ทัศนะว่าใช้หลักการที่มีความเหมาะสมลงตัวโดยเฉพาะ สัดส่วน ความสมดุล และความกลมกลืน ซึ่งลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นลักษณะของศิลปะไทยทั่วไป อยู่แล้ว ความคิดเห็นในลำดับรองลงมากล่าวถึงการใช้หลักการประติมากรรมอยู่ ซึ่งประกอบด้วย เรื่องของหลักการทางศิลปะและองค์ประกอบศิลป์ทางประติมากรรมที่เน้นเรื่อง รูปร่าง รูปทรงเส้น แสงเงา ปริมาตร พื้นผิว (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2538 : 66) ซึ่งก็จะมีลักษณะคล้ายกับประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่แสดงทัศนะไว้

ในเรื่องรูปทรงในงานศิลปะปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า รูปทรงที่ปรากฏจะเป็นรูปทรงที่เป็นรูปต่างๆ เช่น คน หรือสัตว์ และรูปทรงที่เป็นลวดลายต่างๆ ซึ่งเป็นลักษณะที่มองรูปทรงตามประเภทของงานปูนปั้นที่ปรากฏ ความคิดเห็นในลำดับรองลงมา

เห็นว่ารูปทรงที่ปรากฏโดยการแบ่งประเภทแตกต่างกัน คือ รูปทรงในงานปูนปั้นมีทั้งรูปทรงเรขาคณิต รูปทรงธรรมชาติ และรูปทรงประดิษฐ์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นที่น่าจะเป็นรูปทรงในงานปูนปั้นที่มีการคลี่คลาย คือ มีการสังเกตรูปทรงต่างๆ ในธรรมชาติมาสร้างเป็นผลงาน แล้วผลงานเหล่านั้นจึงมีการคลี่คลายเป็นรูปทรงต่างๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้น ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าเป็นรูปทรงธรรมชาติที่ปรากฏเป็นส่วนมาก ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาให้ความสำคัญกับรูปทรงประดิษฐ์จนกลายเป็นที่เป็นแบบอุดมคติของไทย ทั้งสองความคิดเห็นก็มองที่ผลงานที่ปรากฏแต่ต่างจุด คือ มองที่รูปทรงที่ยังไม่พัฒนาและที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

ในเรื่องความงามของงานปูนปั้นเกิดจากผลงานในส่วนใด ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นความงามของงานปูนปั้นเกิดจากการออกแบบ การจัดองค์ประกอบต่างๆ สัดส่วน จังหวะ ช่องไฟ จุดเด่น ความประณีต ความมีสุนทรียภาพ แสดงให้เห็นว่าความงามในงานปูนปั้นเกิดจากหลักการทางศิลปะ และองค์ประกอบศิลป์ที่ช่างไทยนำมาใช้สร้างศิลปะที่ประณีตและมีการถ่ายทอดสุนทรียะออกมา ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าสาเหตุของการเกิดความงามในงานปูนปั้น จากผลงานที่ไม่ซ้ำกันเป็นผลงานชิ้นเดียวในรูปแบบใหญ่อาจจะมัลักษณะคล้ายกันแต่ส่วนรายละเอียดอาจต่างกัน จากการกด การบีบ การกรีด และการสัมผัส ที่ปรากฏในเรื่องปูนซึ่งทำให้เกิดความงามที่มีชิ้นเดียว (นนทวรรณ จันทนะพะลิน, 2538 : 56) ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า ความงามงานปูนปั้นเกิดจากผู้สร้างหรือศิลปินคือ ความงามเกิดจากผลมาจากการศึกษาและฝึกหัด ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า ความงามเกิดจากความรู้สึกนึกคิดจากอารมณ์ของคนไทย ทั้งสองความคิดเห็นมุ่งประเด็นไปที่ผู้สร้างเป็นหลัก ซึ่งสาเหตุในการสร้างศิลปะและทำให้เกิดความงามในศิลปะนั้นต่างจากผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่าน ที่แสดงความเห็นไปที่ความงามที่เหมาะสมคือ ความงามของปูนปั้นขึ้นอยู่กับสถาปัตยกรรมหรือประติมากรรม เป็นทัศนคติที่มองงานปูนปั้นในการประดับตกแต่ง แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความงามที่ต้องคำนึงถึงส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบศิลป์และหลักการทางศิลปะ ไม่แตกต่างความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น

ในเรื่องความงามของงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือ มองความงามปูนปั้นที่ลวดลาย ฝีมือช่าง การออกแบบจัดวางที่เหมาะสมของปูน ซึ่งเกิดจากสาเหตุของความงามที่ได้อภิปรายไว้ข้างต้น แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นความงามแบบอุดมคติเป็นแบบคิดฝัน ความนุ่มนวล อ่อนหวาน มีชีวิตชีวา แสดงให้เห็นว่างานปูนปั้นมีความงามบางส่วนแบบศิลปะไทยทั่วไป แต่ก็จะมีความงามเฉพาะงานปูนปั้นที่แตกต่างจากศิลปะประเภทอื่น

ในเรื่องความรู้สึกและอารมณ์ต่อการชมงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการชมงานปูนปั้นนั้นต้องอาศัยความรู้ ความรู้สึก และพื้นฐานของผู้ดู จึงจะเกิด

ความรู้สึกเฟลิดเฟลิน ความรู้สึกแปลกและความไม่ซ้ำ แสดงให้เห็นว่าผู้ชมงานปูนปั้นควรมีความรู้ บางอย่างน้อย หรือความรู้สึกที่อาจชมงานซึ่งเป็นพื้นฐาน ส่วนความรู้สึกแปลกและเฟลิดเฟลิน ก็เกิดจากผลงานปูนปั้นที่ไม่ซ้ำ มีชิ้นเดียวมีรายละเอียดต่างกันในแผนผังใหญ่ ความคิดเห็นใน ลำดับรองลงมาเห็นว่าเรื่องความรู้สึกในการชมงานจากสาเหตุของความงาม แต่ผู้เชี่ยวชาญ งานปูนปั้นให้ความคิดเห็นแตกต่างไปคือ เรื่องความรู้สึกต่องานปูนปั้นที่เป็นปัญหาในการมอง เช่น เรื่องปัญหาความรู้สึกต่อการล้อการเมือง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในภาพล้อการเมืองมีความคิดเห็นและ ความรู้สึกของบุคคลต่างอีกมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาอภิปรายในลำดับต่อไป

จากการอภิปรายคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านศิลปกรรมตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงาน ปูนปั้น เห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านศิลปกรรมเกี่ยวข้องกับทัศนศิลป์และสุนทรียภาพ

3.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านประวัติศาสตร์ศิลป์

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมในด้านนี้ ผู้เชี่ยวชาญ งานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่าเป็นศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ซึ่งมีราย ละเอียดของผลการวิจัยที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ในเรื่องความสำคัญของงานปูนปั้นในการศึกษาแขนงประวัติศาสตร์ศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญ งานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นงานปูนปั้นไทยให้ประโยชน์โดยการบอกถึงยุคสมัยจาก รูปแบบลวดลาย เทคนิค วิธีการต่างๆ ส่วนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นไม่แตก ต่างกัน คือ ศิลปะปูนปั้นไทยมีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ การยืนยันการเป็น แบบอย่างสร้างงานที่มีมานานหลายพันปี แสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นมีความสำคัญกับแขนง ประวัติศาสตร์ศิลป์

ในเรื่องประโยชน์จากการศึกษาด้านประวัติศาสตร์จากลักษณะของงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าได้ทราบความเป็นมาของศิลปะในแต่ละยุคสมัย จากการศึกษเปรียบเทียบซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถกำหนดอายุของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ สำคัญทางประวัติศาสตร์ศิลป์อย่างหนึ่ง (สันติ เล็กสุขุม, 2522 : 33) ส่วนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น บางท่านก็ให้ทัศนะไม่แตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่ คือ มองที่การทราบข้อมูลต่างๆ จากแบบอย่างศิลปะ ความงาม วิวัฒนาการของลวดลาย และวัสดุ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นให้ความ คิดเห็นถึงความสามารถของคนโบราณเป็นความคิดเห็นที่มุ่งไปที่ตัวผู้สร้างงานซึ่งศิลปะไทยส่วน ใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญ

ในเรื่องสาเหตุความสำคัญของศิลปะปูนปั้นไทยกับประวัติศาสตร์ศิลปะไทย ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจนก่อน

สมัยเชียงแสน ส่วนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นก็ให้ทัศนะว่าจากการศึกษาเปรียบเทียบและศึกษา วิวัฒนาการตั้งเช่น ประเด็นข้างต้น

ในเรื่องงานปูนปั้นทำให้เห็นถึงรูปแบบศิลปะยุคต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าเป็นศิลปะปูนปั้นไทย ทำให้เห็นถึงรูปแบบศิลปะกรรมยุคต่างๆ แต่มีรายละเอียดต่างกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่า แบ่งยุคสมัยได้โดยการศึกษารูปแบบ ลวดลาย รูปทรงต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นยุคสมัยจากรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับรูปแบบสถาปัตยกรรมและความนิยม ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าความสำคัญกับการศึกษาการจัดองค์ประกอบต่างๆ ในผลงาน ซึ่งก็ต้องคำนึงถึงรูปแบบที่ปรากฏจึงมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างจากการมองที่รูปแบบมาก

ในเรื่องอิทธิพลศิลปะประเภทอื่นๆ ที่ปรากฏในงานปูนปั้นสังเกตเห็นได้อย่างไร ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลของศิลปะประเภทอื่นๆ ปรากฏทั้งงานจิตรกรรม งานประดับกระจกลงรักปิดทอง สถาปัตยกรรม และนาฏลักษณะต่างๆ ส่วนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านใช้การสังเกตอิทธิพลของส่วนประกอบต่างๆ ที่ใช้ในปูนปั้น ซึ่งผู้วิจัยมีข้อสังเกตในทัศนะนี้ว่าต้องอาศัยประสบการณ์ในการสังเกต เพราะสูตรปูนปั้นนั้นสังเกตยากและอาจต้องใช้กรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการศึกษา การสังเกตควรดูจากสิ่งที่ปรากฏภายนอก ซึ่งเป็นความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งว่าต้องอาศัยการสังเกต

ในเรื่องอิทธิพลของชนชาติอื่นๆ ปรากฏในงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลศิลปะของชนชาติอื่นปรากฏ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีอิทธิพลของศิลปะชนชาติอื่นโดยดูจากรูปแบบการปั้นลวดลายต่างๆ เช่น ลายดอกไม้ไทย จีน แตกต่างกันไป รูปต่างๆ ที่แสดงความหมาย และเรื่องราว เช่น ภาพคนไทยและคนฝรั่งจากการแต่งกาย ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านก็ยังมีความคิดเห็นว่าเป็นรูปปั้นที่ดูจากเนื้อวัสดุปูนซึ่งก็เป็นสิ่งที่ยากในการสังเกต เช่นเดียวกับความคิดเห็นที่ให้ดูจากวิธีการรับอิทธิพลต้องอาศัยประสบการณ์ในการสังเกต ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นพระราชนิยม รูปแบบ และกรรมวิธีที่เป็นส่วนที่ต้องอาศัยประสบการณ์ความรู้มากกว่า การดูงานเสร็จสมบูรณ์ที่ปรากฏ

ในเรื่องสกุลช่างในศิลปะปูนปั้นไทย ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าเป็นสกุลช่างให้สังเกตได้ แต่มีรายละเอียดแตกต่างกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นสกุลช่างจากสูตร หรือส่วนผสม เทคโนโลยีส่วนผสมปูน เทคนิคการสร้างงาน การออกแบบรูปแบบ ลวดลายและลีลาการปั้น ซึ่งก็เป็นการสังเกตที่ยากเพราะต้องเข้าใจถึงกระบวนการตั้งแต่ทำปูนจนเป็นผลงานสำเร็จต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ชม ซึ่งเป็นความคิดเห็น

ของผู้เชี่ยวชาญบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า บางส่วนเกี่ยวกับรูปแบบลวดลายและแบบอย่างของงานที่ปรากฏ ซึ่งจะสังเกตง่ายกว่าส่วนผสม หรือสูตรปูน

จากการอภิปรายคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย ในด้านประวัติศาสตร์ศิลปะก็ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ แสดงยุคสมัย อิทธิพล และสกุลช่างศิลปะต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเน้นเรื่องปูนปั้นในการแบ่งยุคสมัย

3.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมในด้านนี้ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ในเรื่องศิลปะปูนปั้นกับความสามารถของผู้สร้างและภูมิปัญญาของผู้สร้าง ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าแสดงความสามารถ และเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาของผู้สร้าง

ในเรื่องสาเหตุของการเกิดภูมิปัญญาในงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าภูมิปัญญาในงานปูนปั้นเกิดจาก การคิดค้น ทดลองค้นคว้าวัสดุ และสูตรปูนปั้น รวมถึงการนำวัสดุใกล้ตัวใช้ในการแสดงออกทางศิลปะ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า ภูมิปัญญาในงานปูนปั้นเกิดจากแนวคิด การถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เช่น เรื่องราวทางพุทธศาสนา เช่นเดียวกับความคิดเห็นว่าเกิดจากแนวคิดแปลกในการนำเสนอ ทั้งสองความคิดเห็นที่เน้นการถ่ายทอดและนำเสนอแนวคิด ซึ่งแตกต่างจากความคิดเห็นส่วนใหญ่คือ ภูมิปัญญาเกิดจากเศรษฐกิจที่ดี ซึ่งเป็นมุมมองที่น่าสนใจแต่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างงานปูนปั้นไปสู่เศรษฐกิจต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่ต้องนำมาจะพิจารณาประกอบ

ในเรื่องภูมิปัญญาในงานปูนปั้นมีอะไร ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับประเด็นสาเหตุของการเกิดภูมิปัญญา คือ มีภูมิปัญญาในความสามารถของช่างในการค้นหาสูตรปูนเพื่อแก้ปัญหาทางทัศนศิลป์ และการแสดงออกทางศิลปะ ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ มองที่เศรษฐกิจซึ่งไม่ได้แจ่มแจ้งว่าภูมิปัญญามีอะไรบ้าง จึงสัมภาษณ์ต่อในภูมิปัญญาที่ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบคุณค่าในด้านนี้ไว้

ในเรื่องภูมิปัญญาในการเลือกใช้วัตถุดิบ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าสะท้อนภูมิปัญญาจากการค้นคว้าวัสดุใกล้ตัว หรือวัสดุในท้องถิ่นมาผสมเป็นสูตรปูนที่คงทนใช้ในการสร้างศิลปกรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นให้ทัศนะมาตั้งแต่คำถามแรก ๆ

ในเรื่องการแก้ปัญหาพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรมด้วยงานปูนปั้นมีความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญงานส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรม โดยมีรายละเอียดแตกต่างกัน คือ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมในการจัดวาง สามารถใช้แทนสีเพิ่มคุณค่าให้สถาปัตยกรรม ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า เป็นการใช้ที่ว่างที่เหมาะสมและแสดงเรื่องราวของศาสนาพุทธ ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่ามีความเหมาะสมและแสดงว่าเป็นความคุ้นเคยของคนไทย หรือชนชาติตะวันออก ในการประดับพื้นที่ว่าง ซึ่งความคิดเห็นที่ยังถือความเหมาะสมในการใช้งานปูนปั้น สำหรับผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความคิดเห็นที่มองการใช้ความรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาการจัดวาง และความคิดเห็นว่าการแก้ปัญหาทางสถาปัตยกรรม ตามลักษณะและแบบอย่างของผู้ทำในยุคนั้นๆ ทั้งสองความคิดเห็นนี้มุ่งที่ตัวผู้ทำเป็นผู้สร้างความเหมาะสมในงานปูนปั้นให้กับสถาปัตยกรรมนั้นๆ

ในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นทั้งหมดมีความคิดเห็น ว่างานปูนปั้นมีความคิดสร้างสรรค์โดยมีรายละเอียดต่างๆ คือ การสอดแทรกคติความเชื่อ คำสอน หรือปรัชญาธรรม การสอดแทรกรูปทรงแปลกหรือเรื่องราวต่างๆ การสอดแทรกในการนำเทคโนโลยีมาผลิตปูน และการสอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ได้แต่ต้องทำเสร็จก่อนปูนแห้ง รายละเอียดประเด็นย่อยๆทั้งหมดส่วนใหญ่จะเห็นผลงานที่ปรากฏ แต่บางส่วนจะเน้นเรื่องวัสดุ กรรมวิธี ส่วนใหญ่แล้วก็มีปรากฏทุกลักษณะดังที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นกล่าวไว้

จากการอภิปราย คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูนตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านภูมิปัญญาของช่างปูนปั้น ในภูมิปัญญาเรื่องการแก้ปัญหาวัสดุ การแก้ปัญหาพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเน้นเรื่องการแก้ปัญหาวัสดุเป็นอย่างมาก

5. คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมในด้านนี้ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่าคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดของกรรมวิธีนำมาอภิปราย ดังนี้

ในเรื่องศิลปะปูนปั้นมีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในลักษณะใด ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นสิ่งที่ที่ถ่ายทอดหรือตัววัดความเจริญทางวัฒนธรรม และไม่สามารถแยกจากวัฒนธรรมไทยได้ แสดงให้เห็นว่าศิลปะปูนปั้นนั้นมีความสำคัญกับวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่ง ส่วนความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า เป็นการสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการมองที่ลึกต้องอาศัยประสบการณ์ และข้อมูล

ประกอบอีกมากจึงจะสามารถสร้างความเข้าใจแสดงความคิดเห็นนี้ได้ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น บางท่านให้ความสำคัญของงานปูนปั้นกับศาสนา คือ เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาของพุทธศาสนาและเป็น ศิลปะประจำชาติ ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นถึงเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรม แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นงานประดับตกแต่งส่วนต่างๆ ของ สถาปัตยกรรม แสดงให้เห็นว่าการนำศิลปะปูนปั้นไปสร้างศิลปกรรมไทย จึงมีความสัมพันธ์กับ วัฒนธรรมไทยเพราะศิลปกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

ในเรื่องศิลปะปูนปั้นจัดเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยได้หรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น ทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมไทย

ในเรื่องสาเหตุที่จัดเป็นวัฒนธรรมไทยนั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิด เห็นว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด วิถีชีวิต ความเป็นมา และเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และวัสดุ และวิธีการ ที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ความคิดเห็นว่าเป็น เรื่องของค่านิยมที่เป็นสัญลักษณ์ของศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย ผู้เชี่ยวชาญบางท่านมีความ คิดเห็นว่าเป็นเพราะแสดงความเจริญทางศิลปะ ลักษณะเด่นที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นให้ความคิดเห็นไว้ เป็นเรื่องความสัมพันธ์ของศิลปะปูนปั้น ว่าเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม

ในเรื่องการจัดศิลปะปูนปั้นเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น ทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมด้วยเหตุผลต่างๆ คือ การมีงานปูนปั้นมาเป็น เวลานาน และการเป็นศิลปกรรมที่เหลืออยู่น้อย ซึ่งหมายถึงงานปูนปั้นของโบราณที่เหลืออยู่น้อย และการเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับศิลปะอื่นๆ

ในเรื่องเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มี ความคิดเห็นว่า สูตรส่วนผสม กรรมวิธีการทำงาน การปั้น และรูปแบบหรือแบบฉบับของการ แสดงออก เช่น ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งรูปแบบแบบฉบับนั้นสามารถสังเกตได้ที่ผลงาน สมบูรณ์ แต่สูตรส่วนผสมจำเป็นต้องดูที่กระบวนการทำงาน บุคคลทั่วไปอาจไม่ได้ดูงานในส่วนนี้ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น แต่ละกลุ่มชน แต่ละ ยุคสมัย และแต่ละชนชาติ บางท่านให้ทัศนะถึงผู้สร้างงานปูนปั้นที่มีทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นตัวประติมากรรมจะบอกถึงการรวมตัวทำงาน หรือร่วมกันสร้างงาน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นได้จากผลงานที่มีผังรวมเหมือนกันแต่รายละเอียดต่างกัน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการทำงานด้านปูนปั้น ซึ่งการรวมตัวช่วยกันทำงานเป็น ส่วนหนึ่งของลักษณะการทำงานแบบไทย เช่นเดียวกับการลงแขกเกี่ยวข้าว

ในเรื่องของพัฒนาการของงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีพัฒนาการต่างๆ คือ มีพัฒนาการในแต่ละยุคสมัย ซึ่งหมายถึงพัฒนาการของรูปแบบของแต่ละยุคสมัย ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ความคิดเห็นว่ามีพัฒนาการจากโบราณ แต่มีการเสื่อมลงทางด้านความงาม ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นให้มีความสำคัญกับพัฒนาการของวัสดุปูนปั้น คือเห็นพัฒนาการในการนำ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยผลิตปูน แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ความคิดเห็นว่ามีพัฒนาการ คือ ช่างยึดแบบฉบับของครู ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่ท่านมองงานปูนปั้นที่ผลงานปรากฏ และมองว่าช่างปูนปั้นต้องทำงานตามแบบแผนนั้นอาจมองในจุดใหญ่คือมองที่ผลงานรวมๆ เท่านั้น

จากการอภิปราย คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านศิลปวัฒนธรรมไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านศิลปวัฒนธรรม การเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและมีการเปลี่ยนแปลงมีพัฒนาการต่างๆ

6. คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น เมื่อพิจารณาโดยรวมในด้านนี้ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นมีความคิดเห็นว่าคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ซึ่งมีรายละเอียดของผลการวิจัยที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ในเรื่องคติความเชื่อที่สอดแทรกในงานปูนปั้นผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่ามีคติความเชื่อในศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนา มีผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความเห็นว่ามีคติความเชื่อของคนยุคนั้นทั้งเรื่องวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องยากที่จะสังเกตในเรื่องนี้ จากงานปูนปั้นเพราะงานปูนปั้นโบราณพังทลายมาก

ในเรื่องแบบแผนการสร้างงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นแสดงทัศนะไว้หลากหลายส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นแบบแผนของการสร้างงาน โดยการออกแบบหรือเขียนแบบการวางโครงสร้าง การเตรียมปูน การปั้นโกลน การปั้นภาพละเอียด ต้องรู้จักการคำนวณส่วนผสมต่างๆ อย่างเป็นระบบแต่ไม่ตายตัว ซึ่งผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านแสดงทัศนะว่าเป็นไปตามกระบวนการสร้างงานแต่ละสกุลช่าง ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่าเป็นเพราะวัสดุ และความคิดเห็นในลำดับรองลงมาให้เหตุผลว่าเป็นแบบแผนแต่โบราณ

ในเรื่องคติความเชื่อทางพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการทำเป็นพุทธบูชา หรือสร้างเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นว่าเป็นการทำบุญว่า "กินข้าวเสร็จต้องไปตักปูน" เป็นการนำเรื่องการทำบุญมาช่วยให้

เกิดแรงงาน เพราะช่างต้องการใช้ปูนมากและไม่นิยมเก็บปูนไว้ เป็นเหตุผลที่เป็นข้อความรู้นำสนใจที่คนทั่วไปไม่ได้รับทราบ

ในเรื่องกระบวนการฝึกหัดที่ใช้ถ่ายทอดงานปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ต้องเรียนรู้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการสร้างงาน การดำปูน การทำโครงสร้าง การเขียนลาย ปั้นลายกระจิงประจำยามจนถึงกระหนก โดยมีขนบนิยมเป็นตัวกำหนดความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่า เป็นตามแบบแผนของการสร้างงานตามแต่ละสกุลช่าง แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านแสดงความคิดเห็นว่าต้องเรียนรู้แบบถอยหลังนั้นต่อจากครูในชั้นต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการเฉพาะของครูแต่ละคนที่มีแบบแผนต่างๆ ต่างกัน

จากการอภิปรายคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านคติความเชื่อและขนบนิยมตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านคติความเชื่อและขนบนิยม เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของพุทธศาสนาและขนบนิยมของการฝึกหัดสร้างงาน

จากทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเรื่องคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทย สรุปได้ว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

2.1.3. ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริม การสนับสนุน และการอนุรักษ์ศิลปะปูนปั้นไทย

ในเรื่องของสถาบันการศึกษา ควรจะมีส่วนเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้และสืบสานศิลปวัฒนธรรมงานปูนปั้นของไทยอย่างไร ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า ต้องจัดให้มีการเรียนการสอนศิลปะปูนปั้นไว้ในหลักสูตร ให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยให้มีการทดลองปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้งานแบบอื่นๆ ส่วนความคิดเห็นอื่นๆ ก็มุ่งไปที่การเรียนการสอนในภาคทฤษฎีรวมถึงการเข้าใจคุณค่าและการรักษา แต่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านมีความคิดเห็นกำหนดความรู้โดยเฉพาะสาขาประติมากรรม ซึ่งจะมีความเป็นไปได้สู่การดำเนินการ ในเรื่องการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาควรจะต้องถ่ายทอดความรู้เรื่องปูนปั้น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ว่า สามารถจัดการเรียนการสอนได้หลายระดับทั้งรายวิชา หลักสูตรโปรแกรมวิชาหรือเรียนจนจบปริญญาตรีสายอาชีพ ควรจะเปิดเป็นวิชาเอก ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ทัศนะว่าสามารถเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติอาจทำให้เป็นอาชีพ

ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นบางท่านให้ทัศนะว่าต้องสอดแทรกให้เด็กทุกคนต้องเรียนรู้ สามารถเป็นบทเรียนได้ซึ่งเป็นทัศนะที่แสดงว่าท่านต้องการให้ทุกคนมีความรู้เรื่องปูนปั้นจะได้มีส่วนช่วยสืบทอด

ในเรื่องสถาบันการศึกษาท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่สถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาคควรมีส่วนในการอนุรักษ์ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นกับคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏและศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งได้ความสำคัญกับคนและเยาวชนในท้องถิ่นมาก ส่วนความคิดเห็นอื่นจะมีความเกี่ยวข้องกับการให้ระวังรักษางานปูนปั้นให้คงสภาพเดิมและการอนุรักษ์

ในเรื่องเยาวชนของชาติสามารถมีส่วนต่องานปูนปั้นอย่างไร ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ ควรให้ความรู้พื้นฐานแก่เยาวชนเหล่านั้น

ในเรื่องสถาบันการศึกษาศิลปะและหน่วยงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม มีบทบาทส่งเสริมเผยแพร่คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยอย่างไร ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับสถานศึกษาต้องมีส่วนในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานปูนปั้น นอกจากนี้จะเป็นหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่จะเป็นหน้าที่ของวัดหรือเพชรบุรี ซึ่งส่วนเหล่านี้บางส่วนมีการจัดส่งเสริมเผยแพร่อยู่แล้ว แต่ความคิดเห็นในลำดับรองลงมาเห็นว่ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น

จากการอภิปรายในข้อเสนอแนะทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นให้ความสำคัญกับสถาบันการศึกษาที่ต้องมีส่วนในการจัดการเรียนการสอน ถ่ายทอดความรู้เรื่องศิลปะปูนปั้นไทย

2.2. อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของนักศึกษาศิลปศึกษา :

2.2.1. สถานภาพทั่วไปของนักศึกษาโปรแกรมวิชา ศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ

จากสรุปผลการวิจัยในส่วนของสถานภาพของนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ ภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ปรากฏว่มีจำนวนนักศึกษาชายร้อยละ 58.3 และนักศึกษาหญิง ร้อยละ 41.7 นักศึกษามีอายุช่วง 19 ถึง 30 ปี อายุ 19 ปี ร้อยละ 1.4 อายุ 20 ปี ร้อยละ 20.9 อายุ 21 ปี ร้อยละ 41.7 อายุ 22 ปี ร้อยละ 17.1 อายุ 23 ปี ร้อยละ 9.5 อายุ 24 ปี ร้อยละ 5.2 อายุ 25 ปี ร้อยละ 2.8 อายุ 26 ปี ร้อยละ 0.9 และอายุ 30 ปี ร้อยละ 0.5 นักศึกษามีความถนัดศิลปะในสาขาจิตรกรรม ร้อยละ 72 สาขาประติมากรรม ร้อยละ 25 สาขาภาพพิมพ์ร้อยละ 17 และสาขาออกแบบต่างๆ

ร้อยละ 17 นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้น ไม่ได้รับ ร้อยละ 19.9 และได้รับความรู้ร้อยละ 80.1 โดยแหล่งความรู้ต่างๆ ได้แก่ รายการวิทยุร้อยละ 1.9 รายการโทรทัศน์ 41.7 การชมนิทรรศการ ร้อยละ 14.7 การฟังบรรยายร้อยละ 7.1 การอ่านหนังสือเกี่ยวกับศิลปะปูนปั้น ร้อยละ 35.5 การไปทัศนศึกษาสถานที่ต่างๆ ร้อยละ 33.2 แหล่งอื่นๆ ได้แก่ การเรียนในสถาบัน การชมการประกวด การชมวิธีการปั้นปูนและการพูดคุยกับศิลปิน ปูนปั้น ร้อยละ 10.4 นักศึกษามีประสบการณ์เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นไทย ในชั้นศึกษาความรู้พื้นฐาน ร้อยละ 49.3 ชั้นศึกษาปูนปั้นตามแหล่งโบราณสถานร้อยละ 19.9 ชั้นดูงานการปั้นปูน ร้อยละ 12.3 และชั้นปฏิบัติงานปูนปั้นร้อยละ 18.5

จะเห็นได้ว่านักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับงานปูนปั้น จากรายการโทรทัศน์มากที่สุด ร้อยละ 41.7 รองลงมาคืออ่านหนังสือ ร้อยละ 35.5 รองลงมาคือทัศนศึกษาตามแหล่งโบราณสถานที่มีงานปูนปั้น ร้อยละ 33.2 จะเห็นได้ว่าการเผยแพร่เรื่องปูนปั้นทางโทรทัศน์ที่ปรากฏอาจเป็นเพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่ทำให้สัมผัสกับศิลปะได้อย่างดีทั้งภาพและเสียง ต่างจากวิทยุที่มีนักศึกษา ศิลปศึกษารับความรู้เกี่ยวกับปูนปั้นเพียงร้อยละ 1.9 ซึ่งไม่ปรากฏการเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุจากผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น จึงเป็นข้อสันนิษฐานอันหนึ่งว่า รายการในวิทยุอาจเป็นการเผยแพร่ที่ไม่กระจาย และสร้างความรู้สึกในการรับข้อมูลได้มากเท่ากับรายการโทรทัศน์เพราะได้รับรู้ทั้งภาพและเสียง ส่วนเรื่องทัศนศึกษาจากประวัติความเป็นมาของปูนปั้นในยุคสมัยต่างๆ ทำให้เราพบเห็นโบราณสถานและสิ่งก่อสร้างประกอบไปด้วยงานปูนปั้น ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ดังนั้นการไปทัศนศึกษาในโบราณสถาน ในรายวิชาหนึ่งวิชาใด นักศึกษาก็จะได้รับชมงานปูนปั้นไปในเวลาเดียวกัน ส่วนเรื่องการรับความรู้จากหนังสือ และเอกสารในการเรียนที่เกี่ยวข้องกับงานปูนปั้นนั้นก็ไม่น้อยที่มีจะแทรกอยู่ในตำราบางเล่ม นักศึกษาจึงได้รับความรู้จากแหล่งนี้ไม่มากเท่าที่ควร ส่วนเรื่องการบรรยายความรู้งานปูนปั้น นักศึกษาได้รับความรู้จากการบรรยายเพียงร้อยละ 7.1 อาจเป็นเพราะการจัดบรรยายหรือสัมมนาเป็นการจัดเฉพาะในวงจำกัด เฉพาะผู้ที่สนใจ นักศึกษาเหล่านี้ยังไม่มีโอกาสรับความรู้ เกี่ยวกับงานปูนปั้นจากแหล่งนี้

และจากข้อมูลประสบการณ์เกี่ยวกับปูนปั้นของนักศึกษา จะเห็นได้ว่านักศึกษาบางสถาบันได้เรียนศิลปะปูนปั้นมาบ้าง เนื่องจากกรรมวิธีในการดำที่ยุ่งยาก แต่ถ้าจะทำการสอนควรเริ่มต้นจากปูนน้ำมันที่สะดวกและง่ายกว่าการใช้ปูนน้ำขาว (จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2541)

2.2.2.ทัศนะของนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ในสถาบันราชภัฏเรื่องคุณค่าศิลปะปฐมนิเทศ ไทย แบ่งออกได้ดังนี้

1.คุณค่าศิลปะปฐมนิเทศไทยทางด้านศิลปกรรม

จากสรุปผลการวิจัยของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในคุณค่าด้านศิลปกรรม โดยรวมมีความคิดเห็นศิลปะปฐมนิเทศไทยมีคุณค่าทางด้านนี้ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย รายละเอียดตามประเด็นต่างๆ คือ

ความคิดเห็นเกี่ยวข้องกับหลักการศิลปะในงานปฐมนิเทศ นักศึกษามีความคิดเห็น ดังนี้ ข้อที่ 1 ศิลปะปฐมนิเทศไทยแสดงถึงความละเอียดประณีตของงานศิลปกรรม มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ซึ่งความละเอียดประณีตเป็นลักษณะสำคัญของศิลปะไทยอย่างแยกไม่ออก และ ข้อที่ 2 ศิลปะปฐมนิเทศไทยแสดงให้เห็นถึงลวดลายที่ใช้ในศิลปะไทยอย่างชัดเจน ข้อที่ 3 การจัดภาพปฐมนิเทศแบบสมดุลในงานปฐมนิเทศไทยมีความเป็นระเบียบสวยงาม ข้อที่ 4 การจัดองค์ประกอบในงานปฐมนิเทศมีส่วนเหมาะสม และ ข้อที่ 5 ลวดลายปฐมนิเทศที่มีช่วงจังหวะเหมาะสมทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกถึงความต่อเนื่องของผลงาน มีระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ส่วนเรื่ององค์ประกอบ แต่ที่ไม่มีความสำคัญมากนักคือเรื่องของสี ในเรื่องนี้ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า ข้อ 9 การลงสีหรือการปิดทองในงานปฐมนิเทศ ทำให้เกิดความความเด่นชัดระหว่างรูปกับพื้น ข้อที่ 7 งานประดับประดากรรมปฐมนิเทศ ด้วยกระจกทำให้เกิดค่าของแสงที่สวยงามแปลกตา ข้อที่ 8 งานปฐมนิเทศไทยที่ช่างตั้งใจให้ผลงานแสดงสีปฐมนิเทศทำให้เกิดความงามตามธรรมชาติ จากที่กล่าวมาทุกประเด็นในเรื่องศิลปะกับงานปฐมนิเทศ มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับเรื่องหลักการศิลปะ และองค์ประกอบศิลป์

จะเห็นว่าศิลปะปฐมนิเทศ จึงประกอบไปด้วย หลักการทางศิลปะและองค์ประกอบมีส่วนสำคัญต่อศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยการเห็นหรือ หรือทัศนศิลป์ (ชูลูด นิ่มเสมอ, 2531 : 284) นอกจากนั้น ถ้าพิจารณาลักษณะพิเศษ ศิลปะปฐมนิเทศสามารถรับรู้ได้ด้วยการสัมผัสทางกายหรือกายสัมผัส (Tactile sense) หรือมิติที่รับรู้ได้มากกว่าจิตรกรรมหรือศิลปะของคนตาบอด (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2538 : 66) ยังมีส่วนต่อการเกิดคุณค่าของศิลปะ ส่งผลต่อความคิดเห็นในการประเมินคุณค่าทางศิลปะ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2514 : 61)

ในเรื่องความงามหรือสุนทรียภาพของงานปฐมนิเทศไทย ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็น คือ ข้อ 11 ความงามของศิลปะปฐมนิเทศไทยแสดงถึงความงามศิลปะไทย และข้อที่ 13 ศิลปะปฐมนิเทศไทยแสดงถึงอารมณ์ที่ละเอียดอ่อนของผู้สร้างงาน เป็นความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อที่ 10 ความรู้สึกอ่อนช้อยนุ่มนวลต่องานปฐมนิเทศ เกิดจากการจัดศิลปะธาตุ (Element of art) ข้อ 12 ความงามของศิลปะปฐมนิเทศเกิดจาก รูปทรงที่มีปริมาตรทำให้เกิดมิติ

จริงที่รับรู้ได้ ข้อที่ 14 การใช้แบบรูป (Pattern) ลวดลายที่ซ้ำมีความแตกต่างในรายละเอียดบางส่วนทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกอยากชม ผลงานอย่างต่อเนื่อง และข้อที่ 15 ภาพปูนปั้นเรื่องชาตกหรือพุทธประวัติ ทำให้ผู้ชมรับรู้เรื่องราวได้ง่าย เป็นความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย แสดงว่ามีคุณค่าเกี่ยวข้องกับเรื่องความงามหรือสุนทรียภาพ อารมณ์และความรู้สึกของผู้ชม

จะเห็นได้ว่าศิลปะปูนปั้นต้องแสดงคุณค่าในเชิงสุนทรียภาพเป็นสำคัญ ถ้าทุกคนไม่เกิดสุนทรียภาพขึ้น ย่อมส่งผลต่อการประเมินคุณค่าในอีกหลายด้านของศิลปะปูนปั้น เพราะสุนทรียภาพเป็นภาวะที่เป็นศิลปะหรือความงาม ความรู้สึกถึงคุณค่าของถึงสิ่งที่ยาม (ช路店 นิมสมอ, 2531 : 289) สุนทรียภาพประกอบด้วยความงาม ซึ่งศิลปะปูนปั้นมีความงามเกิดจากการจัดองค์ประกอบศิลปะหรือทัศนธาตุ และหลักการทางศิลปะนั้นๆ แม้แต่การตกแต่งด้วยการปิดทองประดับกระจกหลากสี เป็นการเพิ่มคุณลักษณะของงาน (สันติ เล็กสุขุม, 2538 : 64) ส่วนความรู้สึกต่องานปูนปั้นในเชิงสุนทรียภาพก็มีส่วนสำคัญต่อการเห็นคุณค่าทางศิลปกรรม โดยเฉพาะความรู้สึกอยากชม และความเพลิดเพลินด้วยลักษณะงานที่มีรายละเอียดต่างๆ กัน แต่ดูโดยรวมมีแบบรูป (Pattern) เหมือนกัน (เจดิว ปิยะชน, 2540 : 56) และการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ง่าย เช่น ภาพเล่าเรื่องทำให้บุคคลไม่รู้หนังสือ รับรู้เรื่องราวและเกิดสุนทรียภาพได้เช่นกัน (นพวิวัฒน์ สมพิน, 2540 : 55)

สรุปว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม ตามความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในเรื่ององค์ประกอบศิลป์ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางศิลปะ และศิลปธาตุ รวมถึงสุนทรียภาพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความงาม และอารมณ์ ความรู้สึก

2. คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์

จากสรุปผลการวิจัยของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในด้านคุณค่า ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ โดยรวมมีความคิดเห็นว่าคุณค่าทางด้านนี้ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย รายละเอียดตามประเด็นต่างๆ คือ

ในเรื่องของยุคสมัยของศิลปะปูนปั้นไทย ความคิดเห็นของนักศึกษาข้อความที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยในงานปูนปั้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 1 งานปูนปั้นในยุคสมัยต่างๆ ทำให้เห็นถึงความเป็นมาของศิลปะ ข้อที่ 4 ยุคสมัยของศิลปะปูนปั้นไทยสะท้อนถึงสภาวะทางศิลปะและวัฒนธรรม ข้อที่ 3 งานปูนปั้นไทยแต่ละยุคสมัย มีความแตกต่างกันแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ศิลปะในช่วงนั้นๆ ข้อที่ 2 การศึกษางานปูนปั้นทำให้เห็นยุคสมัยของประวัติศาสตร์ศิลป์ได้อย่างชัดเจน จะเห็นได้ว่า งานปูนปั้นมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ในเรื่องยุคสมัย นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยในคุณค่าด้านนี้

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้น จึงแสดงยุคสมัยของศิลปะอย่างมาก ทำให้เห็นยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ศิลป์ ได้ชัดเจน (สงวน รอดบุญ, 2533 : 28-30) ด้วยลักษณะที่แตกต่างกันของผลงานปูนปั้นในหลายด้าน โดยเฉพาะการนำมาเปรียบเทียบกันยิ่งทำให้สามารถระบุยุคสมัยของศิลปกรรมที่ไม่ทราบข้อมูลอื่น ๆ ได้ (สันติ เล็กสุขุม, 2522 : 33)

ในเรื่องอิทธิพลศิลปะในงานปูนปั้น ทั้งศิลปะแขนงอื่น ๆ และศิลปะชนชาติอื่น ๆ ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 5 ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงให้เห็น อิทธิพลของศิลปะสมัยก่อน ๆ ได้ชัดเจน ข้อที่ 6 ศิลปะปูนปั้นไทยมีอิทธิพลของศิลปกรรมแขนงอื่นมาผสมผสาน ข้อที่ 7 งานปูนปั้นไทยแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลทางศิลปะของชนชาติอื่น ๆ ได้ เรื่องอิทธิพลของศิลปะเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาอย่างละเอียดและอาศัยประสบการณ์ในการสังเกต แต่นักศึกษายังมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ว่ามีอิทธิพลต่างๆ ทางศิลปะปรากฏในงานปูนปั้นไทย

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงแสดงอิทธิพลของศิลปะ ทั้งศิลปะของชาติและอิทธิพลของศิลปะประเภทอื่น ๆ (สงวน รอดบุญ, 2533 : 16) ทั้งนี้มีการนำศิลปะประเภทอื่น ๆ เข้ามาผสมผสาน (มารุต อัมรานนท์, 2526 : 129 ; สันติ เล็กสุขุม, 2522 : 79) แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะยุคก่อนที่ตกทอดสู่คนไทยในยุคหลัง และมีการนำศิลปะแขนงอื่น ๆ หรือมีอิทธิพลของศิลปะแขนงอื่น ๆ โดยสังเกตลวดลายหรือรูปแบบที่ปรากฏออกมา (สันติ เล็กสุขุม, 2532 : 95)

ในเรื่องสกุลช่าง ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 8 สกุลช่างต่างๆ ที่สร้างงานปูนปั้นย่อมทำให้เกิดผลงานปูนปั้นหลากหลายประเภท ข้อที่ 9 ผลงานปูนปั้นแสดงให้เห็นฝีมือของแต่ละสกุลช่างได้อย่างชัดเจน ข้อที่ 10 งานปูนปั้นแต่ละสกุลช่างมีการแสดงออกและเทคนิคแตกต่างกันไป ในเรื่องสกุลช่างศิลปะต้องศึกษาอย่างละเอียด ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการสังเกต แต่นักศึกษาศิลปศึกษายังมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ว่าปรากฏเรื่องของสกุลช่างของศิลปะปูนปั้น

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงแสดงสกุลช่างต่างๆ (สงวน รอดบุญ, 2533 : 8 ; จุลทัศน์ พยาฆารานนท์, 2540 : 9-10) ด้วยการแสดงออกในงานปูนปั้นที่มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งเทคนิค การผสมปูนหรือลีลาการปั้น เป็นต้น

จากที่กล่าวมาถือคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ของงานปูนปั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การประเมินในด้านนี้บางส่วนต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ แต่การสอนประวัติศาสตร์ศิลปะในปัจจุบันในส่วนของงานประติมากรรมจะสอนเน้นที่รูปลักษณะของ

พระพุทธรูปหรือเทวรูป การสอนเรื่องปูนปั้นก็มีน้อยหรือแทบจะไม่กล่าวถึงหรือมีสาเหตุอื่นใด จะอธิบายในลำดับต่อไป

สรุปว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะตามความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในเรื่องปูนปั้นแสดงยุคสมัยทางศิลปะ แสดงอิทธิพลของศิลปะสมัยก่อนศิลปะของชาติอื่นๆ และศิลปะแขนงอื่นๆ รวมถึงยังแสดงสกุลช่างจากงานปูนปั้นไทย

3.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน

จากสรุปผลการวิจัยนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏในคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน โดยรวมมีความคิดเห็นว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านนี้ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย รายละเอียดตามประเด็นต่างๆ คือ

ในเรื่องภูมิปัญญาการแก้ปัญหาของวัสดุ ความคิดเห็นของนักศึกษาในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 1 วัตถุประสงค์ที่ใช้ทำปูนสำหรับปั้นเป็นภูมิปัญญาของคนไทยสมัยโบราณ ข้อที่ 2 สูตรปูนปั้นแต่ละท้องถิ่นแสดงถึงภูมิปัญญาในการเลือกและปรับใช้สิ่งรอบตัวของคนในท้องถิ่นนั้น ข้อที่ 3 สูตรปูนปั้นที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะการใช้งานประเภทต่างๆ เป็นภูมิปัญญาในการเลือกใช้วัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 เทคนิคต่างๆ ในการแก้ปัญหาทางทัศนศิลป์ให้สอดคล้องกับวัสดุปูน ข้อที่ 5 ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาทางทัศนศิลป์ และข้อที่ 6 ภูมิปัญญาของช่างในการแก้ปัญหาทางทัศนศิลป์เกิดจากการปรับรูปแบบทางทัศนศิลป์ให้สอดคล้องกับวัสดุ จากที่กล่าวมาในเรื่องการแก้ปัญหาวัสดุในงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่ามีคุณค่าเกี่ยวข้องกับเรื่องวัสดุที่หางานในท้องถิ่นและเหมาะสมกับการแสดงออกทางทัศนศิลป์

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้น จึงแสดงให้เห็นว่าเป็นกรรมวิธีที่ใช้วัสดุหาง่ายในท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญา ในการเลือกรับปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมตามทรัพยากรธรรมชาติทุกภูมิภาค (นพวัฒน์ สมพันธ์, 2540 : 42) เป็นการแก้ปัญหาของหลักการทางทัศนศิลป์ กับวัสดุที่เหมาะสมสอดคล้องกลมกลืน (กัจจกร สุนพงษ์ศรี, 2539 : 53) ซึ่งเป็นภูมิปัญญาอย่างมากของคนไทยโบราณ

ในเรื่องภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาพื้นที่ว่างทางสถาปัตยกรรม ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 9 ประติมากรรมปูนปั้นตกแต่งเป็นภูมิปัญญาของช่างในการเพิ่มคุณค่าในสถาปัตยกรรม ข้อที่ 8 ช่างไทยสามารถปรับใช้พื้นที่ว่างทั้งภายในและนอกอาคารในการนำเสนอผลงานปูนปั้นได้อย่างเหมาะสม ข้อที่ 7 ปูนปั้นที่เป็นส่วนประกอบในสถาปัตยกรรมไทยเป็นภูมิปัญญาของช่าง ในการแก้ปัญหาพื้นที่ว่างต่างๆ จากที่กล่าวมาในเรื่องการแก้ปัญหาที่ว่างทางสถาปัตยกรรมกับงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษามี

ความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับเรื่องการแก้ปัญหาที่วางทางสถาปัตยกรรมกับงานปูนปั้นได้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงแสดงให้เห็นถึงการแก้ปัญหาพื้นที่วางทางสถาปัตยกรรม (ภิญโญ สุวรรณคีรี, 2539 : 9) จนกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมไทย ประเภทเครื่องก่อ (เปรี๊ยะ เป็ลี่ยนสายสืบ, 2539 : 61) เป็นการแก้ปัญหาและเพิ่มเนื้อหาให้กับพื้นที่วางทางสถาปัตยกรรม ทั้งภายนอกและภายใน เป็นความสัมพันธ์และประโยชน์ระหว่างศิลปะปูนปั้นไทย ซึ่งเป็นศิลปะประเภทประติมากรรมกับสถาปัตยกรรมได้และเป็นการสร้างความคงทนให้กับสถาปัตยกรรมด้วย (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2537 : 138) และเพิ่มคุณค่าให้กับสถาปัตยกรรมด้วยศิลปะปูนปั้น

ในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในงานปูนปั้น ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 10 ลวดลายใหม่ๆ ในงานปูนปั้นเกิดจากภูมิปัญญาในการริเริ่มสร้างสรรค์ของช่าง ข้อที่ 11 เรื่องราวต่างๆ ในงานปูนปั้นช่างได้แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ จากที่กล่าวมาในเรื่องความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับเรื่องการสอดแทรกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในงานปูนปั้นได้อย่างมาก

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงแสดงให้เห็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในศิลปะปูนปั้นในสิ่งใหม่ (จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, 2537 : 138) ทั้งเรื่องราวและลวดลายหรือรูปที่ปรากฏอันสื่อความหมายต่างๆ ที่แปลกใหม่ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาถือคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าคุณค่าทางด้านนี้มากกว่านักศึกษา อาจเนื่องจากการถ่ายทอดความรู้เรื่องสูตรส่วนผสมกรรมวิธีบางอย่างเป็นการทำอย่างเป็นความลับ จะถ่ายทอดหรือเปิดเผยกระบวนการถ่ายทอดยังเป็นกระบวนการสืบทอดทางวงญาติหรือเป็นกระบวนการปิดข้อมูลต่างๆ ไม่มีให้นักศึกษาเรียนรู้จึงเห็นคุณค่าทางด้านนี้ แต่ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษายังคงอยู่ในระดับเห็นด้วย

สรุปว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูนตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและนักศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในเรื่องภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาทางวัสดุ ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาพื้นที่วางทางสถาปัตยกรรม และภูมิปัญญาของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยทางด้านศิลปวัฒนธรรม

จากสรุปผลการวิจัยของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยรวมมีความคิดเห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านนี้ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย มีรายละเอียดตามประเด็นต่าง ๆ คือ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเห็นว่าปูนปั้นเป็นศิลปะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นปูนปั้นจึงมีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างมาก ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็น ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้ ข้อที่ 1 ศิลปะปูนปั้นจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทย ข้อที่ 2 ผลงานปูนปั้นไทยเป็นศิลปกรรมที่ควรรักษาให้เยาวชน ข้อที่ 3 ศิลปะปูนปั้นไทยควรมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังต่อไป จากที่กล่าวมาในเรื่องมรดกทางศิลปวัฒนธรรมในงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับการเป็นมรดกทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยจากศิลปะปูนปั้นไทย

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงจัดเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย เพราะเป็นศิลปะที่สำคัญของคนไทย วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นมรดกของคนไทย (สุพัตรา สุภาพ, 2538 : 108 ; สุพิศวง ธรรมพันทา, 2538 : 153) ซึ่งต้องควรรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญนี้สู่เยาวชน และถ่ายทอดเพื่อการสืบต่อ

ในเรื่องเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมคำถามความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งเป็นส่วนใหญ่ ดังนี้ ข้อที่ 4 ผลงานปูนปั้นไทยแสดงเอกลักษณ์ศิลปะของไทย ข้อที่ 5 ศิลปะปูนปั้นไทยเป็นวัฒนธรรมไทยเพราะแสดงความเป็นไทย ข้อที่ 6 ผลงานปูนปั้นไทยมีความแตกต่างจากปูนปั้นของชาติอื่น ในข้อที่ 6 มีความคิดเห็นอยู่ในลำดับเห็นด้วย อาจเพราะว่านักศึกษาไม่ได้รับความรู้หรือชมปูนปั้นของต่างชาติทำให้เห็นภาพศิลปกรรมของชาติอื่น ๆ ไม่ชัดเจนเท่าที่ควรจะเป็น จากที่กล่าวมาในเรื่องเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมในงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทยจากศิลปะปูนปั้นไทยมาเป็นเวลานาน

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้น จึงเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของไทย เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในงานศิลปะทางความคิดเรื่องราวหรือวิธีการ (ชลุด นิมเสมอ, 2531 : 290) ซึ่งกรรมวิธีการปูนปั้นหรือวิธีการสร้างงานปูนปั้น เป็นวิธีการที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปะที่ชนชาติอื่น ๆ มิไม่เหมือนกับคนไทย

ในเรื่องพัฒนาการในทางวัฒนธรรมของงานปูนปั้น ความคิดเห็นในเรื่องนี้อยู่ในยังอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 8 ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ข้อที่ 7 งานปูนปั้นไทยแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของศิลปกรรมไทย และ ข้อที่ 9 ศิลปะปูนปั้นไทย มีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของวัฒนธรรม จากที่กล่าวมาในเรื่องพัฒนาการของศิลปะปูนปั้นไทย นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับพัฒนาการในตามกระแสสังคม

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นเป็นพัฒนาการของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ (สุพัตรา สุภาพ, 2531 : 109 ; สุพิทวง ธรรมพันทา, 2538 : 135) ปูนปั้นเป็นกรรมวิธีสร้างศิลปะที่มีพัฒนาการ ในการนำเทคโนโลยีเข้าช่วยในการผสมปูน ให้สร้างศิลปกรรมได้สะดวก รวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้นไปตามกระแสของวัฒนธรรมที่เทคโนโลยีต่างๆ มีส่วนต่อการดำเนินชีวิต ศิลปะปูนปั้นไทยจึงมีพัฒนาการของศิลปวัฒนธรรมและวิวัฒนาการศิลปกรรมของชาติ

เมื่อพิจารณารวมทุกข้อของคุณค่าทางด้านนี้ของนักศึกษาศิลปศึกษามีระดับความคิดเห็นสูงกว่าด้านอื่น แต่คงอยู่ในระดับเห็นด้วยอาจเป็นเพราะเรื่องของศิลปวัฒนธรรมกับศิลปะปูนปั้นเป็นคุณค่าในภาพกว้างนักศึกษาจึงเห็นคุณค่าได้สูงกว่าด้านอื่นๆ ที่ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์มากกว่า

สรุปว่า ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านศิลปวัฒนธรรมความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏในเรื่องการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคม การเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทย และพัฒนาการในการนำเทคโนโลยีมาใช้ผสมปูนแต่เสื่อมลงทางด้านความงาม

5.คุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยด้านคติความเชื่อและขนบนิยม

จากสรุปผลการวิจัยของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในคุณค่าทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยม โดยรวมมีความคิดเห็นว่าคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านนี้ มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย รายละเอียดตามประเด็นต่างๆ คือ

ในเรื่องคติความเชื่อในงานปูนปั้น ความคิดเห็นของนักศึกษาเห็นว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าในด้านนี้ รวมทุกข้อความมีค่าเฉลี่ยในระดับเห็นด้วย สำหรับนักศึกษามีความคิดเห็นในเรื่องนี้ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้ ข้อที่ 1 งานปูนปั้นประดับศาสนสถานเป็นผลจากคติความเชื่อ เลื่อมใส ศรัทธาต่อพุทธศาสนา และความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ข้อที่ 3 งานปูนปั้นไทยที่ประดับศาสนสถานเป็นการสืบทอดเรื่องราวของพุทธศาสนา และข้อที่ 4 สถาปัตยกรรมที่ตกแต่งให้สวยงามจะช่วยจรโลงจิตใจแก่ผู้พบเห็น ข้อที่ 2 งานปูนปั้นประดับศาสนสถานเกิดจากความต้องการในการทำสิ่งสวยงามเป็นพุทธบูชา จากที่กล่าวมาในเรื่องคติความเชื่อในศิลปะปูนปั้นไทย นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อทางพุทธศาสนา การเป็นพุทธบูชาหรือศาสนบูชา

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้นจึงมีคติความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนาเป็นความเชื่อจากเลื่อมใส ศรัทธา เพื่อจรรโลงพุทธศาสนาและเป็นการสร้างบุญกุศล (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2539 : 108) อีกทั้งเป็นการจรรโลงใจให้แก่ผู้พบเห็นในทางที่ดี (จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, 2537 : 22) และสร้างควบคุมศิลปะ สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนา เป็นหลักมานานนับพันปี นอกจากนี้ยังมีคติความเชื่อต่างๆ ที่สอดแทรกเข้ามา เรื่องของพราหมณ์ที่ควบคุมกับพุทธศาสนาในประเทศไทยเสมอ และวรรณคดีต่างๆ ทั้งรวมเกียรติและเรื่องคติความเชื่อพื้นบ้านอื่นๆ

ในเรื่องขนบนิยมในงานปูนปั้น ความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ดังนี้ ข้อที่ 5 ศิลปะปูนปั้นไทยแสดงให้เห็นถึงแบบอย่างในการทำงานสืบทอดต่อกัน ข้อที่ 6 ศิลปะปูนปั้นไทยมีแบบอย่างในการสร้างผลงานอย่างชัดเจน ข้อที่ 7 กระบวนการถ่ายทอดของครูช่างไทยมีแบบแผนการถ่ายทอดศิลปะแขนงนี้อย่างเป็นระบบ จากที่กล่าวมาในเรื่องขนบนิยมในศิลปะปูนปั้นไทย นักศึกษาศิลปศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องว่า มีคุณค่าเกี่ยวข้องกับขนบนิยมในการฝึกหัดและการปฏิบัติงาน

จะเห็นได้ว่า ศิลปะปูนปั้น จึงมีขนบธรรมเนียมในการฝึกหัดเรียนรู้ ที่เป็นแบบแผนการทำงาน และฝึกหัดต่อเนื่องจากการทำงาน (นพวัฒน์ สมพันธ์, 2540 : 56) และมีกระบวนการฝึกหัด ที่เป็นระบบระเบียบ เป็นขั้นตอน ทั้งกระบวนการฝึกที่ต้องลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ (จุลทัศน์ พยาฆรานนท์, 2540 : 9)

สรุปว่าศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านคติความเชื่อและขนบนิยมตามความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ ในเรื่องคติความเชื่อของพุทธและมีขนบนิยมในการสร้างงานและการฝึกหัดเรียนรู้

2.2.3.ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับ การส่งเสริมสนับสนุนและการอนุรักษ์ศิลปะปูนปั้นไทย

จากสรุปผลการวิจัยของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ โดยรวมมีความคิดเห็นมีรายละเอียดประเด็นต่างๆ คือ

ในเรื่องสถาบันการศึกษาต้องงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ มีความคิดเห็นว่าควรมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการนำปูนปั้นไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ หรือสอดแทรกในบทเรียนและประเด็นของสถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคควรมีส่วนในการอนุรักษ์ให้ความรู้ ช่อมแซม ไม่ทำลายปูนปั้นโบราณ โดยเฉพาะสถาบันราชภัฏหรือศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด ประเด็นนี้ นักศึกษาในสถาบันราชภัฏ ซึ่งเป็นสถาบันในท้องถิ่นและส่วนใหญ่จะเป็นที่

ตั้งของศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดนั้น ๆ เห็นว่า สถาบันราชภัฏควรมีบทบาทในการจัดการสอนให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีการพาไปนิสิตนักศึกษาตามแหล่งโบราณสถาน รวมถึงเป็นส่วนในการจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงานปูนปั้นในสถาบัน

ในเรื่องการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏมีความคิดเห็นว่าเป็นสามารถจัดการเรียนการสอนได้หลายระดับ โดยควรมีการสอนทั้งภาคทฤษฎีและการทดลองปฏิบัติ ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษามองหลักสูตรศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏว่าควรให้ความสำคัญกับปูนปั้นในหลักสูตรหลายระดับ แต่ควรจัดเป็นรายวิชาหรือเป็นโปรแกรมวิชาหรือจัดเป็นเนื้อหาในรายวิชาบางวิชา แต่นักศึกษาศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นรายวิชาปูนปั้นมากกว่าซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นว่า นักศึกษาเห็นว่าสามารถเปิดสอนเกี่ยวกับปูนปั้นได้หลายระดับ โดยเฉพาะรายวิชา ในระดับต้นควรจะเป็นรายวิชาเบื้องต้นก่อน เพราะเป็นขอบเขตที่ง่ายที่สุดที่น่าจะทำได้

ในเรื่องของบทบาทเยาวชนต้องงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏมีความคิดเห็นเป็นหลายแนวแต่สรุปได้ว่า ต้องให้ความรู้เป็นพื้นฐานและการปลูกฝังคุณค่าของศิลปะปูนปั้น รวมถึงการที่เยาวชนต้องไม่ทำลายหรือแกะแกะปูนปั้นทิ้ง ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาก็มีความเข้าใจในบทบาทของตนเอง คือ การดูแลรักษา ไม่ทำงานปูนปั้นและควรชี้ให้เห็นคุณค่าของศิลปะแขนงนี้ รวมถึงควรมีความสามารถในการปรับปรุงบำรุงรักษา ซึ่งเป็นข้อคำตอบที่สอดคล้องความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นเสนอแนะไว้ สำหรับวิธีการที่นักศึกษาศิลปศึกษาจะใช้เผยแพร่เรื่องปูนปั้นต่อเพื่อน นักศึกษาหรือนักเรียนของตนเอง เห็นว่าควรมีการบอกแนะนำสร้างความตระหนัก ซึ่งมีความสำคัญ ความงาม ให้ความรู้ความเป็นมา รวมถึงวิธีการอื่น ๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การพาไปทัศนศึกษา แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาก็มองว่าควรให้ความรู้กับเยาวชนของชาติก่อนที่จะทำให้บุคคลเหล่านั้นเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า

ในเรื่องสถาบันที่ควรมีส่วนต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมงานปูนปั้น นักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ มีความคิดเห็นว่าเป็นสถาบันการศึกษา กรมศิลปากร ศูนย์วัฒนธรรมและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมชาติ โดยกิจกรรมควรทำทั้งการจัดการเรียนการสอน การจัดทำนิทรรศการ การจัดประกวด และจัดสนับสนุนด้านงบประมาณ ประเด็นที่น่าสนใจคือ ในเรื่องสถาบันทางศาสนาควรมีส่วนในการอนุรักษ์ เป็นประเด็นที่นักศึกษาเห็นว่า วัดน่าจะมีความสำคัญได้อย่างมาก ในการอนุรักษ์ และใช้งานประดับสถาปัตยกรรมจากงานปูนปั้น ซึ่งมีหลายหน่วยงานมีแผนนโยบายการแก้ไขแบบดังกล่าวนี้

จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปของนักศึกษาศิลปศึกษา ผู้วิจัยสังเกตว่าทุกข้อคำตอบ นักศึกษากล่าวถึงการไปทัศนศึกษาตามแหล่งโบราณสถานที่มงานปูนปั้นที่เป็น

เช่นนี้ อาจเป็นมาจากสาเหตุว่า การไปทัศนศึกษาทำให้ได้เห็นทุกอย่างและเกิดอารมณ์ความรู้สึก ต่อผลงานที่เป็นจริง อีกทั้งเป็นประโยชน์ทางอ้อม คือการไปทัศนศึกษาในโบราณสถานสามารถ ช่วยในการเรียนรู้คุณค่าและการรักษาศิลปะของชาติซึ่งรวมถึงงานปูนปั้นด้วย (สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์, 2533 : 24)

สรุปว่าศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และส่งเสริมเผยแพร่ให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนในการจัดการเรียนการสอนและการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันราชภัฏซึ่งมีอยู่ทุกภูมิภาค รวมถึงเยาวชนและคนไทยควรมีส่วนในการไม่ทำลาย และสืบทอดด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะการปลูกฝังให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของศิลปะปูนปั้นไทย ตามความคิดเห็นของนักศึกษาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ

จากความคิดเห็นเรื่องศิลปะปูนปั้นไทย ตามทัศนของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและ นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาในสถาบันราชภัฏ มีความคิดเห็นสอดคล้องว่าศิลปะปูนปั้นมีคุณค่าในทุกด้าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาศิลปศึกษามีความแตกต่างทั้งทางด้านอาชีพ, บทบาท และประสบการณ์ของผู้ประเมิน น่าจะมองคุณค่าศิลปะแตกต่างกัน (สงวน รอดบุญ, 2524 : 39; สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536 : 51) ทั้งผลงานวิจัยของ Particola (1994) ได้ทำการศึกษา เปรียบเทียบการรับรู้ทางด้านสุนทรียะระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กปรากฏว่า ผู้ใหญ่จะรับรู้ทางด้าน สุนทรียะได้ดีกว่าเด็ก ผู้วิจัยก็มองเช่นนี้ แต่เมื่อพิจารณาที่องค์ประกอบของผู้ประเมิน คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ได้ผ่านกระบวนการเรียนรายวิชาศิลปะพื้นฐานสำคัญๆ หลายวิชา ซึ่งเป็น พื้นฐานที่ใช้ในการประเมินคุณค่าศิลปะปูนปั้นได้ เช่นเดียวกับผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นก็เคยได้ กระบวนการเรียนทางพื้นฐานของศิลปะ ความรู้พื้นฐานทางศิลปะระดับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ก็พอใน การประเมินคุณค่าได้เหมือนผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น สงวน รอดบุญ (2524: 60) ได้กล่าวเป็นเหตุผล ว่าการรู้คุณค่าในศิลปะหรือสุนทรียรส ปรากฏอยู่ในจิตใจมนุษย์มาแต่กำเนิดทุกคน แตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อมและการศึกษาอบรม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การศึกษาพื้นฐานทางศิลปะจะส่งผล ต่อการเห็นคุณค่าศิลปะปูนปั้นและศิลปะประจำชาติแขนงอื่น ๆ

เหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ลักษณะของแบบสอบถามที่มีการแบ่งนำเสนอคุณค่า ออกเป็นด้านๆ ทำให้นักศึกษามองเห็นคุณค่าของศิลปะปูนปั้น เพราะการรู้จักคุณค่าของสิ่งนั้นๆ ที่จะประเมิน เป็นสิ่งสำคัญในการตีคุณค่า (สุเชาว์ พลอยขุม, ผู้แปล, 2534 : 26) ซึ่งเป็นการทำให้ ผู้ประเมินจัดลำดับหมวดหมู่ทางความคิดได้ดี และเป็นการทำให้ผลการประเมินคุณค่าได้ตรงตาม ความคิดตนเองดีขึ้น ในสาเหตุนี้สำหรับผู้เชี่ยวชาญการจัดแบ่งคุณค่าออกเป็นด้านๆ เพื่อสอบถาม ความคิดเห็นเป็นการยืนยันแนวคิดถึงคุณค่าทั้งห้าด้านนี้ เป็นผลว่ามีคุณค่าทุกด้านเป็นสิ่งที่ยืนยัน แนวคิด หลักเกณฑ์ หรือคุณค่า ในแต่ละด้านเป็นคุณค่าของศิลปะที่ใช้ในการประเมินที่มีความ สำคัญต่อการหาคุณค่าที่แท้จริง (สุเชาว์ พลอยขุม, ผู้แปล, 2534 : 26) การแบ่งคุณค่าของศิลปะ

ปูนปั้นไทยตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทั้งห้าด้านนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่ามีประโยชน์ต่อการประเมินคุณค่า ซึ่งสังเกตได้จากในเวลาสัมภาษณ์ช่วงคำถามทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นไม่สามารถแจกแจงคุณค่าของศิลปะปูนปั้นได้อย่างครบถ้วน อาจเป็นเพราะเวลาที่จำกัด หรือการมองคุณค่าที่ใกล้ตนเองมาก ซึ่งการแบ่งคุณค่าก็เป็นเหมือนหลักเกณฑ์ในการประเมินคุณค่า ทำให้การเก็บรวบรวมความคิดเห็นของประชากรมีความสะดวก และตรงตามความคิดมากกว่า

ส่วนการเห็นคุณค่าของศิลปะปูนปั้นทั้งด้านศิลปกรรม ประวัติศาสตร์ศิลป์ ภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม เป็นการพิจารณาคุณค่าที่มีความเหมาะสม เพราะเป็นการพิจารณาคุณค่าหลายด้าน (สงวน รอดบุญ, 2524 : 58) งานปูนปั้นหลายๆ ชิ้น มีการแสดงออกที่มีแนวความคิดแตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและนักศึกษาศิลปศึกษา พิจารณาคุณค่าได้อย่างครบถ้วน และสอดคล้องสัมพันธ์กัน

คุณค่าทั้งห้าด้านนี้เป็นคุณค่าของศิลปะ ที่ควรเผยแพร่ถ่ายทอดสู่เยาวชน (สมน อมรวิวัฒน์, 2537 : 34) โดยที่ Goodwin (1996) ได้ทำวิจัยเชิงสำรวจการศึกษาในระดับท้องถิ่น เห็นว่า คุณค่าทางทัศนศิลป์มีส่วนสำคัญต่อ สังคมและวัฒนธรรมอย่างยิ่ง การที่บุคคลชาวซึ่งหรือมีความรู้สึกที่ดีต่องานปูนปั้นจะเป็นการช่วยสืบทอดศิลปะปูนปั้นไปในตัว คือ ผู้ที่เห็นคุณค่าจะถ่ายทอดให้ผู้เกี่ยวข้องหรืออนุชนรุ่นหลังได้รับการถ่ายทอดและให้เห็นคุณค่าของศิลปะแขนงนั้นเท่ากับเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะของชาติ (สมชัย ใจดี และบรรยง ศรีวิริยาภรณ์, 2533 : 27)

สรุป ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม ด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ ด้านภูมิปัญญาของช่างปั้นปูน ด้านศิลปวัฒนธรรม และด้านคติความเชื่อและขนบนิยม ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ

จากการที่ศึกษาในคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยในด้านต่างๆ นอกจากข้อความรู้จากคุณค่าทั้ง 5 ด้าน จากเหตุการณ์ประมาณเดือน กันยายน 2541 ที่มีนักการเมือง ท่านหนึ่งออกมาแสดงความคิดเห็นต่องานปูนปั้นที่เป็นรูปนักการเมืองท่านหนึ่งแบกฐานเสมา ที่วัดอินทรวินัย เทเวศร์ กรุงเทพฯ ผู้วิจัยเป็นคนหนึ่งที่ได้ร่วมในเหตุการณ์นี้ ผู้วิจัยมองหาสาเหตุของปัญหาและได้ตั้งข้อสังเกต ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการแสดงทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น ดังนี้

การมองคุณค่าแบบอัตนัย (subjective value) คุณค่านั้นต้องขึ้นอยู่กับผู้ประเมิน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าคุณค่าที่เป็นบุคคลในภาพนั้นอาจไม่รับรู้มุมมองนั้นในแง่ของศิลปะ แต่มองที่ตนเองเป็นผู้พิจารณา ถ้านำตนเองไปถ่ายทอดในลักษณะแบบดังกล่าว จึงไม่เกิดความประทับใจ

ประกอบการขาดความรู้ความเข้าใจว่าปูนปั้นมีกรรมวิธีการสร้างอย่างไร การวางแผนโครงสร้างด้วยเหล็กหรือไม่ จึงทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน แต่ในประเด็นนี้ผู้วิจัยกับมองในแง่ที่ดีว่า การปั้นภาพเหล่านี้ลงไปในงานศิลปกรรมของพุทธศาสนามีคนไทยถือว่าเป็นพุทธบูชา อีกประเด็นหนึ่งคือ ถ้ามองในความสัมพันธ์กับบุคคลในภาพปูนปั้นนั้น แสดงให้เห็นว่าบุคคลในภาพปูนปั้นมีความสำคัญกับสังคมไทย เช่นเดียวกับภาพปั้นบุคคลสำคัญในอดีต คือภาพปั้นของ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมทย์ ที่ฐานพระพุทธรูปที่วัดมหาธาตุ เพชรบุรี ซึ่งตอนนั้นก็ไม่มีกรณีปัญหาเกิดขึ้น อีกทั้งแสดงให้เห็นว่าบุคคลสำคัญๆ ในสังคมไทยเท่านั้น ศิลปินจึงบันทึกภาพเหล่านี้ไป นอกจากนี้ประชาชนทั่วไปที่ไปชมปูนปั้นนั้นต่างก็เสนอว่ามีความเหมาะสมไม่เด่นชัดดังในภาพขาว ผู้วิจัยก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน อาจเป็นเพราะภาพขาวมีการขยายออกไม่นำเสนอในภาพโดยรวมด้วย จึงทำให้เหตุการณ์นี้เป็นข่าวมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้เป็นเจ้าของภาพไปดูภาพด้วยตนเองอาจจะเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีก็ได้

ผู้วิจัยจึงมองว่าการที่ท่านเหล่านั้นออกมาว่า ผลงานปูนปั้นดังกล่าวไม่ได้รับไม่ได้รับความรู้หรือขาดความรู้ทางด้านศิลปะปูนปั้น และยังขาดสุนทรียภาพในการรับรู้ จึงไม่เกิดการชื่นชมทางศิลปะ เพราะขาดเอกสาร ตำรา หรือองค์ความรู้ และให้บุคคลทั่วไปรับรู้ได้

การมองคุณค่าแบบปรนัย (objective value) เป็นการมองคุณค่าในตัววัตถุ ถ้าเรามีข้อความรู้ว่าจะมีการงานปูนปั้นภาพล้อหรือแบบสร้างสรรค์นั้นมียังไร ก็คงจะมีกฎเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งในส่วนนี้ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น ว่าศิลปินสามารถแสดงออกเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ซึ่งในอดีตมีการสร้างแต่จะเกี่ยวกับศาสนาเป็นหลัก ในการมองคุณค่าแบบปรนัยนี้ จึงเป็นปัญหาต่อการมองคุณค่าด้านต่อไป

การมองคุณค่าแบบสัมพันธ์ (relational value) เกิดจุดสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูกับผลงานตีความสัมพันธ์ที่ไม่ส่งผลดีต่อกัน เช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผู้วิจัยก็เห็นว่าจะทำให้คุณค่านั้น เปลี่ยนเป็นคุณค่าในทางลบ หรือคุณค่าปฏิเสธ (negative value) แต่ถ้าผู้ดูมีความรู้ความเข้าใจและมีสุนทรียภาพ และผลงานเป็นภาพที่แสดงคุณค่าศิลปะย่อมส่งผลต่อคุณค่าทางบวก หรือคุณค่าปฏิฐาน (positive value) ในทางที่เป็นผลดี

อีกประเด็นหนึ่งที่ควรกล่าวถึง คือในสภาพปัจจุบันรัฐบาลพยายามให้การสนับสนุน การส่งเสริม ให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในหลายสาขาแต่มักจะหลงลืมศิลปะปูนปั้นไป ตัวอย่างเช่น คำปราศรัยของนายยกฤษฎมนตรี นายชวน หลีกภัย ในวันอนุรักษ์มรดกไทย 2 เมษายน 2542 กล่าวถึงการฟื้นฟูและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมรดกไทยหลายสาขา โดยเฉพาะทางด้านสถาปัตยกรรมเป็นหลัก ซึ่งมีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมนั้น ถ้าเราพยายามอนุรักษ์พร้อมกับประติมากรรมและจิตรกรรมที่ติดอยู่กับโบราณสถานนั้น ย่อมเป็น

ผลตามมาที่ติดต่อกิจกรรมอื่นหลายแขนง ในความเป็นจริงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมหรือโบราณสถานในปัจจุบันมักจะทำให้เกิดความเสียหายกับงานปูนปั้น เพราะมาตรการที่ไม่ชัดเจนของการจ้างเหมาอนุรักษ์โบราณสถานนั้น ๆ (สันติ เล็กสุขุม, 2541:104-106) ดังนั้นการกำหนดนโยบายหรือประกาศเจตนารมณ์เกี่ยวกับศิลปะปูนปั้นซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติควรกำหนดให้มีความชัดเจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจและจิตสำนึกของคนในชาติต่อศิลปะปูนปั้นด้วย

ผู้วิจัยจึงมองว่าบุคคลในปัจจุบันยังขาดความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปะปูนปั้นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดสูญเสียความเจริญทางศิลปวัฒนธรรม การศึกษาศิลปะปูนปั้นไทยจึงจะเป็นแนวทาง หรือกฎเกณฑ์ในการประเมินค่าศิลปะแขนงนี้ และควรจะมีการสอนให้เด็ก และเยาวชนทุกคนทราบว่า มีคุณค่าอย่างไรบ้าง เพื่อศิลปะปูนปั้นที่มีคุณค่าคงอยู่ตลอดไป

3. ข้อเสนอแนะทั่วไป

3.1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานทางด้านศิลปวัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

จากแผนวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2540-2544) สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรทำหน้าที่เผยแพร่คุณค่าวัฒนธรรมไทย ในสังคมไทยและสังคมโลก ดังนั้นในส่วนของศิลปะปูนปั้นไทยควรมีส่วนในการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนและส่งเสริมศิลปะปูนปั้นไทยอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมอย่างนิทรรศการปูนปั้น และการสนับสนุนด้านงานวิจัยที่เกี่ยวกับปูนปั้นในแง่ของวัฒนธรรม

ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ควรมีการจัดแสดงและรวบรวมงานปูนปั้น ประวัตติและผลงานของศิลปินปูนปั้นในแต่ละท้องถิ่นเป็นการเผยแพร่ความรู้เรื่องศิลปะปูนปั้นให้คนในท้องถิ่นของตนเองและผู้มาเยี่ยมชม

กรมศิลปากร

ควรมีการสนับสนุนจัดทำพิพิธภัณฑ์ปูนปั้นและควรใช้วัสดุปูนปั้นโบราณในการอนุรักษ์โบราณสถาน เพื่อสนับสนุนช่างปูนปั้น

วัดต่าง ๆ

วัดต่าง ๆ ควรมีความเข้าใจ และรู้ถึงคุณค่าของศิลปะปูนปั้นในการเรียนรู้และรักษาปูนปั้นในพื้นที่ของตนเอง

3.2. ข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันราชภัฏ

กระทรวงศึกษาธิการ

1. ควรนำความรู้เรื่องศิลปะปูนปั้น และศิลปะไทย บรรจุในเนื้อหาของเอกสารหรือตำราในทุกระดับชั้น
2. ควรกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปะ และภูมิปัญญาไทยไว้ในเนื้อหาของหลักสูตรทุกระดับชั้น
3. ควรจัดการให้ความรู้ ครู อาจารย์ ผู้สอนศิลปะในสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องศิลปะปูนปั้นและศิลปะไทย

สถาบันราชภัฏ

1. ควรมีส่วนในการนำศิลปะปูนปั้นไทย ทั้งผลงาน ความรู้ กรรมวิธี ในแต่ละท้องถิ่นของดินแดนเผยแพร่ในสถาบัน โดยเฉพาะศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละสถาบัน
2. การจัดทำหลักสูตร การเรียน และการสอนควรสอดแทรก ให้ความรู้เกี่ยวกับปูนปั้นไทย เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดทัศนศึกษานอกสถานที่ และการจัดวิทยากรไปบรรยายให้ความรู้

3.3. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนศิลปะ

1. ควรมีการสอนเรื่องปูนปั้นไทย ทั้งภาคทฤษฎีและทดลองปฏิบัติในรายวิชาต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียทางทัศนศิลป์ หรือประดิษฐกรรม ฯลฯ
2. ควรมีการฝึกวัสดุปูนมาใช้ในการประยุกต์ ในการสอดแทรกการสอนวิชาต่างๆ ของศิลปะ
3. การสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะปูนปั้นหรือศิลปะไทยควรมีการให้นักศึกษาเห็นตัวอย่างจริง หรือพาไปทัศนศึกษา เพื่อขยายมุมมองที่ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจศิลปะไทยแขนงต่างๆ

3.4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลอง ในการนำวัสดุปูนเผา หรือปูนสดไปใช้เป็นวัสดุหนึ่งในการเรียนการสอนทางศิลปะ
2. ควรมีการศึกษาถึงความรู้ ความเข้าใจ และการเห็นคุณค่าศิลปกรรมไทย แขนงต่างๆ กับกลุ่มนักเรียน นักศึกษาในระดับต่างๆ
3. ควรมีการศึกษารวบรวมจัดทำทำเนียบช่างปูนปั้นในสกุลช่างต่างๆ
4. ควรมีการศึกษาของคุณค่าศิลปะไทย แขนงอื่นๆ เพื่อสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปะของไทย